

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Zgodovinske dolžnosti delodajalcev

Za vsakogar je jasno, da preživljamo čase, ki bodo za jugoslovanski, posebno za slovenski narod zgodovinske važnosti. Zgodovinski časi bodo ti dnevi tudi za svobodno državo Jugoslavijo. Nikogar ni med nami, odnosno nikogar ne bi smelo biti, ki se čuti Slovenca ali Jugoslavana, ki se resnosti teh dni ne bi zavedal. Ravno tako ne sme biti nikogar, ki bi napram velikim dogodkom, ki znajo oblikovati našo bodočo zgodovino ostal brezbrizen, nedelaven ali morda celo takega zadržanja, ki bi kvarno vplivalo na obrambne moči naroda in države. Vsi narodi in vse države so danes v vojni, v zgodovinsko važnih bitkah, ki naj odločijo usodo narodov in držav in pa tudi bodočo obliko socialnega, političnega in pa tudi kulturnega življenja narodov. Vsi narodi okoli nas, tudi najmanjši, nas dnevno s svojimi ukrepi, s svojimi dejanji, zlasti s svojo zakonodajo in s svojo notranjo organizacijo narodnih sil, s pisanjem v svojem časopisju, opozarjajo, kaj moramo storiti tudi mi, da ne ostanemo nepripravljeni. Trudimo se, da iz svojih vrst izločimo vsako škodljivo miselnost, vsako slabost v značaju, borimo se proti nergačem in zabavljačem, hočemo dvigati ljudsko samozavest in ponos naroda, širokim ljudskim vrstam pojasnujemo koristi lastne narodne države in opozarjamo narod na škodljive posledice, ki bi jih mogla prinesiti za usodo naroda taka zgodovina, ki ne bi bila v skladu z našimi nacionalnimi težnjami. Stalno moramo biti v pripravljenosti in na straži, vedno moramo zasledovati pojave, ki nastajajo v nas samih ali prihajajo od zunaj, ki so za našo usodo nevarni. Potrebno je, da malodušneže bodrimo, da obupancem dvigamo glave, da črnogledom zadušimo grde in črne misli, povsod hočemo videti vse polno vere in upanja v ugoden razvoj dogodkov. Zavedamo se, da bomo samo v optimističnem razpoloženju sposobni ojačiti našo narodno obrambo, bodisi na državnih mejah, bodisi v notranjosti države. Vedno se zavedamo, da se ne smemo vdajati lahkomišelnosti, niti ne prevelikemu optimizmu. Na dogodke moramo gledati resno in stvarno, ne smemo se pustiti zapeljati v površnost od nobene tuje propagande in agitacije. Previdno hočemo sprejemati na znanje razne vesti, četudi na videz gledajo za našo usodo ugodne. Dobro vemo, da volk še ni nikdar ovcam naznanil, kedaj jih bo napadel in raztrgal, vedno se je skušal med ovce prikazati v lepi nedolžni ovčji obleki. Mi dobro vemo, da ima vsak narod le toliko prijateljev, kolikor znaša njegova lastna odpora moč, njegov ugled in strnjjenost njegovih vrst. V zbeganih časih, katere preživljamo, moramo skoraj reči, da se najbolj bojimo prijateljev in želimo, da nas usoda varuje pred prijatelji, ker odkritih pravih sovražnikov se bomo ubranili sami. Na narod prihajajo težke preizkušnje, ure polne razočaranj in morda tudi dnevi najtežjega trpljenja in samozatajevanja. Za srečno bodočnost

nost mora narod prenašati neomejene žrtve gmotnega in moralnega značaja.

V teh zgodovinskih dneh v narodu ne sme biti razlik. Največja strnjjenost in složnost je nujno potrebna. Iz naših duš in src morajo izginiti vsa nasprotja in vsa sovražstva. Vsi se moramo čutiti eno, naša skupnost je nezmagljivo narodno občestvo, ki hoče ostati ohranjeno proti vsem viharjem in burjam današnjih dni. Gorje, ako bi se pojavljali med nami posamezniki, ki bi hoteli resnost časa izkoriščati zase ali za svoj stan odnosno razred ali celo za svoje politične koristi. Narod, ki bi take pojave trpel, je obsojen na poraz. Ponovno smo podčrtali, da igra delavstvo radi svojega velikega števila, radi svoje gospodarske važnosti in radi svoje umske zrelosti zelo veliko vlogo. Ni vseeno, kako je delavstvo duševno razpoloženo, ni vseeno, kaj storimo, da v delavstvu ohranimo bodro razpoloženje in dobro vero v srečno bodočnost naroda in države. Delavci skupno s kmeti, predstavljajo tudi fizično najmočnejšo enoto v naši obrambni organizaciji. Ne moremo se danes približavati delavstvu z metodami in z miselnostjo, ki je morda po mišljenju nekaterih primerna v času največjega miru, danes je treba delavstvo vzgajati in voditi z novim duhom in z novimi pogledi na stvarnost sedanjih dni. Pri tej vzgoji in pri tem vodstvu mora slovenski podjetnik igrati najpomembnejšo in najodločilnejšo vlogo. Slovenski podjetnik, naš slovenski gospodarstvenik ima v teh časih svoje posebne in izredno važne zgodovinske dolžnosti. Podjetnik je z delavci v dnevnem stiku, delavec ima usodo svojega življenja tesno navezano na podjetnika in na podjetje. Če je bil dosega odnos med podjetnikom z delavcem hladan in mrzel, brezdušen, mora ta odnos v teh dneh postati vroč, poln ljubezni, medsebojnega spoštovanja in izraz povezanosti medsebojnih koristi in izraz zavesti po skupni usodi. Podjetniku ne sme biti vseeno, kako vzgojo dobiva delavec njegove tovarne, kako propaganda vpliva nanj, v kakšnem miselnem krogu se delavec giblje, podjetniku ne sme biti vseeno, če je delavec srečen in zadovoljen s svojo usodo, narodno zaveden in navdušen. Podjetnik mora opazovati, kako je delavec razpoložen napram državi in njenim zgodovinskim nalogam in dolžnostim. Mislimo, da mora danes podjetnik vse storiti, da se približa duši delavca in da dobi možnost za pravilno vzgojo delavskih množic. Povedali smo že, kako težka je bila napaka v preteklosti, ker nismo polagali važnosti v delavske strokovne organizacije. Danes nimamo edinic, v katere bi delavce zbirali, združevali in jih v njih vzgajali. Podjetnik mora zamujeno osebno popraviti. Gorje, ako podjetnik misli samo na svoje ozke osebne koristi, pozablja pa na svoje zgodovinske narodne dolžnosti in na svoj poklic kot vzgojitelj delavskih množic in kot organizator moralne jakosti delavskih množic. Podjetnik

Poslovne knjižice

Po predpisih uredbe o poslovnih knjižicah delavcev in zasebnih nameščencev ne sme delodajalec nikogar sprejeti v službo brez poslovne knjižice. Za zasebne nameščence obstojajo posebne legitimacije, katere pa so občine izdajale se proti predložitvi odloka o pokojninskem zavarovanju. Vsled tega so imeli nameščenci, ki so prvič nastopili službo, dvojne izdatke, ker so si morali najprej nabaviti delavsko knjižico, katero so kasneje, ko so že imeli odlok o pokojninskem zavarovanju v rokah, lahko zamenjali za nameščensko legitimacijo. Delavska zbornica v Ljubljani je stavila ministrstvu za socialno politiko predlog, naj se omogoči nabava nameščenske legitimacije še pred nastopom službe na podlagi šolskih spričeval in drugih dokazil. Temu predlogu je ministrstvo ugodilo in odredilo, da ne dobe nameščenske poslovne knjižice samo oni, ki se lahko izkažejo z odlokom o zavarovanju pri Pokojninskem zavodu za nameščence, ampak tudi nezaposleni nameščenci, ki niso v posesti odloka o pokojninskem zavarovanju, ki pa po svoji kvalifikaciji lahko dokažejo, da izpolnjujejo pogoje za pokojninsko zavarovanje. Prav tako lahko dobe nameščenske poslovne knjižice oni, ki vsled starosti ne morejo biti sprejeti v pokojninsko zavarovanje.

Opozorilo vojaškim vpoklicancem

Od Delavske zbornice v Ljubljani smo prejeli:

Ker pripada po uredbi o podpiranju družin vojnih obveznikov, ki so vpoklicani na vojaške vaje, predvidena podpora za ženo in otroke le od dneva vloženega prošnje, za nazaj od dneva vpoklica pa se more izplačati le v izrednih primerih »velike stiske«, opozarjamo še enkrat vse upravičence, da ne odlašajo z vložitvijo prošenj, marveč jih vložijo še isti dan, ko je vojni vpoklicanec nastopil vojaško vajo. Prošnje se vlagajo pri pristojni občini.

mora pokazati mnogo osebne iniciative in neprestano iskati pota in sredstva, kako narodno-vzgojno in državotvorno vplivati na delavske množice. V podjetju mora vladati duh prijateljstva, tovarištva in borben nacionalen duh, ki ne pozna nobene mlačnosti ali kompromisov. V podjetju mora vladati duh socialnosti, ker je le tak duh sposoben, da dviga duše delavcev, da bodo pripravljeni žrtvovati vse, kar od njih zahteva domovina.

Slovenski gospodarstvenik in delodajalec nosi za moralno jakost slovenskega delavstva usodno odgovornost. Nihče ne sme misliti, da se ta odgovornost tiče samo javnih oblasti, narodno obrambnih društev, slovenske žurnalistike ali morda slovenskega učitelja ali duhovnika. Ne, za obrambno pripravljenost slovenskega delavca nosi odgovornost slovenski delodajalec. Ta naj se vsak trenutek zaveda, kakšne so njegove narodne dolžnosti.

—cc.

Pripravljeni moramo biti

Pripravljeni moramo biti na vse in naj so tudi vesti, ki sežejo do nas, polne optimizma, da nam zaenkrat ne preti nobena neposredna nevarnost. V časih, ko se situacije menjajo iz dneva v dan, ne moremo nikdar vedeti, kaj se lahko že zgodi jutri.

Največjo važnost moramo polagati na duhovno pripravljenost naroda. Izven dvoma je, da je duhovna pripravljenost najmanj tako pomembna, kot je pripravljenost, ki se naslanja na obrambo naših meja pred vsakim presenečenjem. Brez duhovne pripravljenosti namreč še tako učinkovito orožje ne bi veliko zaleglo, ker bi bilo v tem slučaju v rokah ljudi, ki niso prepojeni z duhom enotne narodne volje, ki je edina v stanju premagati vse težave in naj bi se pojavile v tej ali oni obliki. Duhovno pripravljen se mora ves narod strniti okrog svojega vodstva. Nikogar bi ne smelo več biti, ki bi hodil svoja pota, ali ki bi ukrepal in mislil drugače, kot je to v interesu narodne celote.

Duhovna povezanost in strnitev naroda okrog enotnega vodstva zahteva temeljito revizijo celokupne notranje politike. Ugledni možje, katerim je skrb za usodo države nad vse, zadnje tedne stalno opozarjajo, da je nujno potrebno, da se ves narod zbere okrog enotnega narodnega vodstva, katerega naj bi predstavljala vlada, v kateri bi bile zastopane vse politične skupine. Dokler traja nevarnost za državo, ne bi smelo biti nikogar, ki bi še pripadal takozvani opoziciji. Vsi brez izjeme, ki predstavljajo voljo naroda, bi se morali združiti v koncentracijski vladi, katere edini program bi bil, čuvati nad državnimi in narodnimi interesi. Koncentracijska vlada ne bi smela biti zaključek političnih računov strank in skupin, ampak samo čista koncentracija narodne volje, ki je enotna in združena močna dovolj, da lah-

ko uživa zaupanje vseh brez razlike. V predstavnikih vlade ne bi smeli videti več strankarjev, ampak samo zastopnike naroda. Vsi sporni notranje-politični problemi se morajo umakniti skrbi za državne in nacionalne interese. Prišla bo zopet mirna doba in časa in prilik bo dovolj, da se bodo lahko uveljavili programi vseh struj v državi. Danes so notranje politični problemi, ki so bili še včeraj zelo važni, zelo nezanemljivi in je čisto brezpomembno, kakšne poglede imajo nanje posamezniki. Pa ne samo na visokih vladnih mestih, tudi na manj važnih in podrejenih mestih in tudi v zasebnem življenju bi se moralo prenehati z vsemi političnimi razračunavanji in imeti bi se moralo pred očmi samo en problem, kako očuvati državo najhujšega in kako pripraviti narod, da bo bratsko povezan, če bo treba stopiti na branik domovine.

V strankarskih časopisih beremo opombe, da nekaterim ni povšeči vlada, v kateri bi bilo dovolj mest za vse, ki predstavljajo narod. Pripoveduje se, da do koncentracijske vlade zato ne more priti, ker še ni povsem jasno, kakšno stališče zavzemajo posamezne skupine glede nekaterih notranje političnih vprašanih. Poenotiti vsa gledanja na notranje politična vprašanja nikdar ne bo mogoče, dokler smo demokratična država in dokler imamo več strank. Koncentracijska narodna vlada v sedanjih časih tudi namena nima, da bo rešila notranje politična vprašanja. Naloga narodne vlade je samo, da prevzame odgovornost za današnji izjemni čas, ki je lahko usoden za narod in državo. Kdor prihaja s prigovori, da je narodna vlada nemogoča, ker obstojajo politična nasprotja, ta pač v svoji strankarski zaslepljenosti ne vidi pomena in bistva narodne koncentracije v uri največje nevarnosti.

Individualizem

V dobi tehničnega napredka in socialnih gibanj slišimo mnogokrat besedo: individualizem. Govorimo tudi o individualističnem kapitalističnem gospodarstvu. Označba te besede pomeni: vso težko sedanjost in morda še bolj negotovo bodočnost. Od ljudi, ki pojmujejo svet in življenje na način, da si sme vsak posameznik prisvajati v lastno dobrobit vse dobrine in pravice ne glede na škodo, ki jo napravi posamezniku ali mnogim, ne more človeška družba ničesar dobrega pričakovati. Tak človek je individualist, kar pomeni, da gleda samo zase. Njegova individualistično usmerjena duševnost mu narekuje, da je on kot posameznik (individualist) sebi vse in mu je tudi vse dovoljeno.

Kakor človek — posameznik tako je tudi današnja človeška družba več ali manj prepojena z individualističnim duhom, dasi se tega niti ne zavedamo; smo pač vsi gojenci individualističnega kapitalističnega gospodarskega reda. Če je že tako, da moramo skrbeti v kapitalističnem gospodarskem redu vsak zase, ker se drugi ne zmenijo za nas, moramo delati in misliti na to, da si ohranimo vsaj golo življenje. Semkaj so osredotočene vse naše skrbi, brige in borbe.

V dobi splošnega tehničnega napredka je stopilo sočustvo v ozadje in vse moralne vezi so skoraj pretrgane; kjer pa še obstojajo, so brez učinka, ker je človek v borbi za svoj vsakdanji kruh pozabil na sočloveka.

Individualistično kapitalistični gospodarski red nas je duševno tako podredil, da se ne moremo otresti njegovega vpliva in duha, ki gospodujeta nad vsem javnim življenjem. Dosedanji gospodarski red ni prinesel blagostanja človeštvu, ampak nemir in medsebojno sovražstvo. Šibki posamezniki so njegove žrtve.

Znamenja časa govore in dobri poznavalci socialnih razmer trdijo, da je bilo izkoriščanja dovolj in lahko že opazimo prve znake nagibanja v obratno smer, t. j. težnja po-

sameznika pomagati bližnjemu. Ta težnja se zlasti pojavlja v onih socialnih skupinah, ki so si po delu, po pomanjkanju, po zapostavljanju in po najrazličnejših dajatvah medsebojno enake.

Naj se dogodki na vsem svetu razvijejo kakor hočejo, sedanja ohromelost obstoječega individualističnega kapitalističnega gospodarskega reda mora končno prenehati. Vse je odvisno od prirodnih zakonov, sposobnosti in socialne pravičnosti ljudi, ki bodo vladali ter od najrazličnejših organizacij, ki bodo osmerjale vse naše socialno gibanje in gospodarsko življenje v novi in pravičnejši gospodarski red.

Uspeh organizacije

Uprava pivovarne »Union« je pristala na zvišanje draginjskih doklad za vse ondotno delavstvo in sicer:

Od 1. junija 1940 dalje ter na podlagi zapisnika z dne 17. januarja 1940 se zviša draginjska doklada za nastavljenca za din 3, t. j. od din 4 na din 7 dnevno.

Nadalje dovoli podjetje vsem delavcem in delavkam tudi za leto 1940 (za mesece junij, julij, avgust in september) sezijsko doklado v isti bruto višini, kakor za leto 1939, t. j.:

za mesni razred z dnevno mesečno	bruto doklado
din 48.50	din 275.—
din 40.—	din 230.—
din 38.25	din 230.—
din 35.50	din 210.—
din 32.50	din 200.—
din 24.—	din 150.—

Delavke v točilnici dobijo doklade za obledo in čevlje din 10 mesečno namesto dosedanjih din 5.

S tem je Narodna strokovna zveza priborila delavstvu zopet nadaljni priboljšek na utemeljeno vlogo organiziranega delavstva. V organizaciji je moč in kjer je moč so tudi uspehi.

Stavka stavbincev

Po 11-dnevni stavki stavbenega delavstva je prišlo v ponedeljek dne 3. VI. končno do sporazuma in podpisa dodatka h kolektivni pogodbi.

Do ponovnih pogajanj je prišlo vsled poziva kr. banske uprave, ki je v soboto zvečer pozvala obe sporni stranki, da skleneta do ponedeljka ob 10. uri dopoldan kolektivno pogodbo, ker zahteva to nad polovico vsega stavbenega delavstva v banovini, sicer bo g. ban predpisal tarifno lestvico v smislu pooblastila uredbe o minimalnih mezdah itd. Na tej podlagi je prišlo do pogajanj, ki so se uspešno zaključila.

Delavstvo prejme sledeče poviške:

1. kvalificirani delavci dobe v prvih treh mezdah razredih po 75 par na mezde kolektivne pogodbe z dne 15. VII. 1938, v četrtim in petem mezdem razredu pa po 50 par.

S 30. VIII. 1940 pa dobe v vseh mezdah razredih še din 0.25 poviška na uro.

2. Pomožni delavci dobe v 1. mezdem razredu (Ljubljana, Maribor, Kranj, Jesenice in industr. dela v občini Stražišče) 90 par dodatka na mezde kolektivne pogodbe iz 1. 1938, v 2. in 3. razredu 75 par, v 4. in 5. razredu pa 50 par na uro.

S 30. VIII. 1940 dobe tudi ti delavci še nadaljnjih 25 par.

3. Gradbena dela industrije v 4. in 5. razredu se plačajo po tarifi 3 razreda, dela v 3. razredu pa po tarifi 2 razr.

4. Za državna javna dela, ki so bila prevzeta pred 1. aprilom 1940, ostanejo v veljavi stare mezde do 30. VIII. 1940. Po tem datumu pa se morajo tudi za ta dela plačati nove mezde.

5. Za vsa druga javna dela (banovinska, občinska itd.) pa stopijo nove mezde takoj v veljavo.

6. Radi udeležbe pri stavki se ne bodo izvajale konsekvence od strani podjetnikov.

Dodatni dogovor h kolektivni pogodbi, ki je v vseh ostalih točkah ostala neizpremenjena, velja za nedoločen čas na enomesečno odloved.

Pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe so trajala 5 mesecev in se je delavstvo borilo do skrajnosti za svoje pravice. Delodajalci so bili nepopustljivi in so zavlačevali pogajanja na vse mogoče načine. Delavske organizacije niso izgubile poguma in se jim je slednjič vendarle posrečilo doseči povišek, ki sicer ni posebno velik, a vendar moremo zabeležiti uspeh, ker bo nova tarifna lestvica pridejana kolektivni pogodbi kot nov dodatek. Glasom sporazuma je stavka obojestransko sporazumno zaključena in je šlo delavstvo takoj drugi dan na delo.

Pri vseh teh pogajanjih smo šele spoznali, kaj pomeni strokovna organizacija za vsakega delavca. Brez nje bi bilo delavstvo izročeno na milost in nemilost delodajalcem, ki bi po svoji volji gospodarili nad delavskimi interesi ter jim vsiljevali proti volji delavstva nizke mezde kljub naraščajoči draginji.

Po vsej Sloveniji je stavkalo 5320 stavbin-skih delavcev

Nova organizacija v Rajhenburgu

Stavbno delavstvo podjetja ing. Dukič in drug je kompaktno pristopilo v Narodno strokovno zvezo, in izvolilo tudi svoje zaupnike. To delavstvo je bilo doslej neorganizirano ter prepuščeno samemu sebi. Od sedaj naprej pa bo vodila to delavstvo podružnica Narodne strokovne zveze in centrala Narodne strokovne zveze ter upamo, da bo to v korist delavcev, kakor tudi delodajalca.

Delovne razmere se bodo v najkrajšem času uredile in če to ne bo mogoče s splošno kolektivno pogodbo, za katero se sedaj vršijo živahni razgovori, pa bomo skušali napraviti posebno pogodbo za delavstvo tega obrata. (Op. ur.: Splošna kolektivna pogodba podpisana 3. VI.)

Delavstvo pa mora biti trdno povezano v organizaciji, če hoče, da bo delo organizacije res uspešno.

Politični pregled

Vojaški strokovnjak milanskega dnevnika »Corriere della Sera« navaja nastopne domneve

o nadaljnjih nemških načrtih po popolni zasedbi morske obale nasproti Angliji.

Obalni pas bodo Nemci uredili kot oporišče, odnosno kot eno izmer oporišče za ofenzivo proti Angliji, medtem ko se bo glavni del oboroženih sil obrnil proti drugim smotrom. Glavni od teh smotrov bi bil Pariz. Z vojaškega vidika ni namreč mogoče podcenjevati bistvenega pomena francoske prestolnice, od koder je leta 1914. izšla protiofenziva proti nemškim četam, ki so se borile na Marni.

Svedski listi objavljajo iz Moskve števila poročila o tem, kako

Sovjetska Rusija pozorno zasleduje razvoj položaja na Balkanu

zaradi tega, ker se govori, da bo Italija vsak trenutek stopila v vojno. Po teh vestih naj bi bila Rusija proti temu, da bi kdo motil mir na Balkanu. List »Tidningen« poroča iz Moskve, da bi naj bila sovjetska vlada v najodločnejši obliki opozorila Italijo, da bi bila Rusija proti temu, če bi se spremenil nevtralnostni položaj katerekoli balkanske države. Istočasno se Rusija trudi pomiriti Nemčijo zaradi tega, ker gradi strateške postojanke v baltskih državah.

Ko se je bil belgijski kralj Leopold vdal in je njegov avojska položila orožje, se je začela zavezniška vojska na belgijskem ozemlju umikati, da bi dosegla morje in se vkrcala. O tem umiku je podal v torek novi angleški ministrski predsednik Winston Churchill v spodni zbornici dolgo poročilo. Povedal je, da

so zavezniki preko Dunkerquea rešili 335.000 vojakov

in da znašajo angleške izgube 30.000 mož. Dalje da so Angleži izgubili ves vojni material, med njimi blizu tisoč topov. Churchill je odkritosrečno priznal neuspeh, ki ga je zakrivila predaja belgijske vojske. V Flandriji je zdaj konec bojev. Nemci so zavzeli tudi Dunkerque in zavezniška mornarica je odplula izpred tamkajšnje obale. Churchill je tudi izjavil, da ni pričakoval, da se bo od zavezniške vojske v Belgiji rešilo toliko vojaštva. Do te rešitve da je pripomoglo angleško letalstvo. Po njegovi izjavi je imelo nemško letalstvo, ki je skušalo ovirati vkrčevanje zaveznikov, štirikrat več izgub kakor angleško.

Ob koncu je govoril Churchill o tem, da Nemci obvladajo zdaj vse luke ob Kanalu in da imajo poleg vse Belgije zaseden velik del francoskega ozemlja. Rekel je tudi, da

se pričakujejo novi nemški napadi ali na Francijo ali na Anglijo.

»Pravijo«, je izjavil med drugim, »da ima Hitler načrt za napad na angleške otoke. Toda tak načrt je imel tudi Napoleon, ki je potem naletel na močno obrambo. Obramba proti Nemcem pa bo še močnejša. Za domačo obrambo imamo na razpolago več vojaških sil, kakor smo jih imeli kdajkoli. Vlada je povečala varnostne ukrepe v notranjosti proti tujcem in onim sumljivim angleškim državljani, ki bi lahko postali nevarni. Popolnoma zaupam, da bomo, če vsak stori svojo dolžnost, vihar vojne pregnali in zmagali. Do tedaj se bomo borili, če treba, tudi sami in, če bo potrebno, tudi več let. Anglija in Francija sta združeni na svoji poti in v svoji stiski odločeni, da branita svojo rodno zemljo. Tudi če pride velik del zavezniške zemlje pod nemško oblast, se bomo borili do konca. Nikdar se ne bomo vдали.«

Po vseh poročilih na ostali fronti ni bilo posebnih dogodkov. Pač pa so nastopala letala. Tako je po Reuterjevi vesti

napadlo Pariz 125 nemških bombnikov.

ki so vrgli nad tisoč bomb, zažigalnih in razstrelilnih. Po vesti francoskega ministrstva za vojsko je terjal napad 254 smrtnih žrtev in 625 ranjencev. Sestreljenih je bilo najmanj 25 nemških letal. Po Beuterjevi vesti je bombardiranje porušilo v pariških predmestjih 91 zgradb, med njimi štiri šole in eno pomožno bolnišnico. V Parizu samem je bilo povzročeno 13 požarov in so bombe porušile šest zgradb. V predmestjih in okolici je bilo 48 požarov. Razen tega je bilo v okolici poškodovanih in porušanih mnogo hiš.

Po vesti iz Pariza

so francoska letala v odgovor na bombardiranje Pariza izvršila napad na letališča, vojaške zgradbe in nekatere tvornice v Frankfurtu ob Meni, Münchenu in Poruhrju.

O tem, kakšno škodo so napravila zavezniška leta v teh krajih, še ni podrobnih poročil. Nemci so razen Pariza napadli z letali tudi Le Havre in dolino Rodana. Nekaj dni prej so zavezniška letala napadla nemško mesto Freiburg.

V zadnem času zanima evropsko javnost zlasti vprašanje,

ali bo Italija stopila v vojno ali ne.

Na seji italijanske vlade v torek se proti splošnemu pričakovanju to vprašanje ni pretresalo. Po raznih vestih terjajo Italijani od Francozov zlasti Korziko, Nizzo Savojo, Džibuti in Tunis, od Angležev pa Malto in Gibraltar. Enako terjajo polno pravico do Sueškega prekopa.

Po zadnih vestih

se je začela velika nemška ofenziva na zapadnem bojišču.

Ali bo napad obsegal tudi Maginotovo črto, ni znano. Verjetno je, da nemške čete skozi to črto sploh ne bodo skušale vdreti v Francijo.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali v Mariboru: debeli voli po 7 do 8, poldebeli po 6.50 do 7, plemenski po 6.50 do 8, biki za klanje po 6 do 7.50, klavne krave debele po 6 do 7, plemenske po 5 do 7, klobasarice po 4 do 5, molzne po 6 do 7, breje po 5 do 7, mlada živina, po 6.50 do 7.50, teleta po 6 do 8 din. V Kranju so dosegali vola ceno 7 do 9.25, v Celju 6 do 8 din za kg žive teže.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju: špeharji po 12 do 13.50, pršutarji po 11 do 11.50, v Celju: špeharji po 15, pršutarji po 11 do 13 din.

KRMA. V Kranju: lucerna 160 do 175, seno 125 do 150, slama 75, v Celju: lucerna in seno 120, slama 60 din za 100 kg.

KROMPIR. V Kranju 225, v Celju 200 do 225, v Trbovljah 250 za 100 kg.

VOLNA. V Kranju: neoprana 24 do 28, oprana 34 do 38 din za kg.

FIZOL. V Kranju 600 do 800, v Celju 500 do 600 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V Celju: goveje 16 do 18, telečje 17 do 20, svinjske 10 do 12, v Kranju: goveje 12 do 14, telečje 20, svinjske 8 do 10 din za kg.

SVINJSKA ZABELA. V Kranju: suha slanina 24, svinjska mast 22, v Celju: slanina 20, svinjska mast 22, v Trbovljah: svinjska mast 22, sveža slanina 19 do 20, prekajena slanina 24 din za kg.

Sistem ODOLA jamči zdravje in zdrave zobe - anti-septična, aromatična ustna voda je čuvár Vašega zdravja. Zobna krema Odol odstranjuje kamen in je najmlajše sredstvo za lesk Vaših zob.

MOKA. V Kranju: pšenična 4.75, turščica 3.50, ajdova 3.75 do 4.50, ržena 3.75 do 4.50, v Celju: pšenična 3.75 do 4.75, turščica 3, ajdova 5, v Trbovljah: bela pšenična 4.50, črna 4 din za kg.

JAJCA. Cene se sučejo okoli 1 din za kos.

DRVA. V Kranju (trda) 115 do 125, v Celju 75 din za kubični meter.

VINO. V celjskem okolišu se je dobilo pri vinogradnikih navadno mešano vino po 3.50 do 4, finejše sortirano pa po 5 do 6 din liter.

Sejmi

10. junija: Žužemberk, Pilštanj;
11. junija: Kamnik, Ljutomer, Maribor;
12. junija: Turnišče;
13. junija: Brežice, Žigarski vrh, Zalec, Zdenska vas, Mala Nedelja, Ziri, Trebnje, Lesce, Št. Janž pri Dravogradu, Kozje;
15. junija: Mozirje, Dob, Kočevje, Oplotnica, Št. Vid pri Stični, Dravograd, Planina pri Sevnici.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 4. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 141.90 do 145.10 (za 175.56 do 178.76) din;

100 francoskih frankov za 80.26 do 82.56 (za 99.36 do 101.66) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

100 švicarskih frankov za 992.92 do 1002.92 (za 1227 do 1237) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 392 din.

Drobne vesti

= Živinski sejmi so v Ljubljani spet dovoljeni. Glede na stanje slinavke in parkljevke v dravski banovini je izdala banska uprava 25. maja dovoljenje, da smejo biti v Ljubljani spet živinski sejmi. Zato bodo odslej v Ljubljani živinski sejmi kakor običajno vsako prvo in tretjo sredo v mesecu na sejmišču poleg mestne klavnice na Poljanski ce-

sti. V primeru pa, da pade sredi na praznik, bo sejem že v torek. Prvi sejem bo 5. junija.

= Prizad bo kupoval vino baje tudi v Sloveniji. Iz Beograda poročajo, da Prizad nadaljuje nakup vina v svrhu vzdrževanja cen. Zdaj delajo odkupne postaje v Vršču, Matejcu, Kruševcu, Valjevu, Gor. Milanovcu, Čačku, Požegi in Užicu. V kratkem bosta odprti postaji v Loznici in Kraljevu. Doslej je odkupljeno okoli 60 vagonov vina. Pričakuje se v kratkem nakupovanje v Sremu in Sloveniji.

= V Nemčijo bomo izvozili za pol milijona mark zgodnega sadja in zelenjave. Nedavno je bil odobren kontingent za izvoz ranega sadja in povrtnine v Nemčijo v vrednosti 500.000 mark. Cene pa še niso bile določene. Izmed ranega sadja bo izvoženo za 72 tisoč mark češenj in za 49.000 mark vrtnih jagod. Izmed povrtnine bodo izvozili za 96 tisoč mark paradižnikov in za 200.000 mark zgodnega krompirja.

= Občni zbor Sadjarskega in vrtnarskega društva za Slovenijo s sedežem v Ljubljani je bil v nedeljo v Mariboru. V odsotnosti predsednika g. Humeka je začel zbor ravnatelj vinarske in sadjarske šole v Mariboru g. Priol. Poročilo g. Priola sta sledili poročili tajnika gospoda Školja in blagajnika g. Vičiča. Društvo šteje 12.168 članov z okoli 300 podružnicami. Predavanj je bilo 389, a poučnih izletov in tečajev 58. Po prizadevanju podružnic so lani posadili člani 38.054 sadnih dreves. Marljivo sta delovala tudi drevosničarski in vrtnarski odsek. Lepo se razvija društveno glasilo »Sadjar in vrtnar«. Društvo je prejelo od ministrstva za kmetijstvo sporočilo, da se bo začelo zidanje sadnih silov v Ljubljani in Mariboru, ko bosta občini dali zemljišči. Premoženje društva znaša 90.000 din. Poročilo računskih preglednikov je sledilo obravnavanje raznih koristnih hpredlogov. Sprejet je bil predlog preglednika g. Gabra, da se ustanovi Pirčeva kolajna za zasluge za razvoj našega sadjarstva in vrtnarstva. Ob 70letnici zaslužnega društvenega predsednika g. Martina Humeka mu je izreklo društvo posebno priznanje z izročitvijo krasne umetniško izdelane plakete.

IZPOLNJEN ŽIVLJENJSKI SEN

Mlad človek: Ali se vam je izpolnil kateri izmed vaših življenjskih snov?

Stari mož: Da, samo ta, da bi ne imel las, kar sem si želel kot deček, ko me je mama česala.

Novice

*** Ljubljanski velesejem je odgođen.** Letošnji pomladni velesejem, ki bi se moral začeti v soboto 1. junija, je preložen na kasnejši čas.

*** Prevod izdajanja dovolil za krčme.** Ban dravske banovine je podpisal odlok o prepovedi izdajanja dovolil za bifeje in krčme. Odlok pravi med drugim: »V zadnjih letih se je število gostinskih podjetij v dravski banovini čezmerno povečalo. Od približno 20.000 obratov v državi je bilo 31. decembra l. 1939. na področju dravske banovine 5194, torej več kakor ena četrtnina, tako da pride na manj kakor 200 prebivalcev že po en gostinski obrat. To je gotovo preveč. To število gostinskih podjetij je med drugim tudi povzročilo, da se našemu narodu očitno, da čezmerno pije. Pijančevanje napravlja v pravnem in zdravstvenem pogledu našemu narodu in njegovi bodočnosti velikansko škodo. Splošne koristi naroda, njegovo zdravje, npravnost in napredek zahtevajo, da se za gotovo dobo izdajanje dovoljenj za krčme in bifeje ustavi. Zaradi tega je ban na predlog Zbornice za trgovino, obrt in industrijo odredil, da se za dobo do 31. decembra l. 1941. ne smejo izdajati dovolitve za krčme ali bifeje.

*** Zvišanje provizije za prodajo tobačnih izdelkov.** Iz Zagreba poročajo, da so se na posled posrečila prizadevanja trafikantskega združenja, naj bi monopolna uprava trafikantom dovolila večjo provizijo za prodajo monopolnih izdelkov. Finančni minister in glavno ravnateljstvo monopolne uprave sta zvišala provizijo za en odstotek, tako da bo poslej znašala šest odstotkov. Ta vest je zbudila veliko zadovoljstvo med prodajalci monopolnih izdelkov, saj mnogi izmed njih žive v resnici bedno.

*** Slovenski rojak v Ameriki strokovnjak za vojna letala.** Nedavno so ameriški listi poročali, da je bil Viktor Medvešek iz Clevelanda izbran za vstop v tehnično letalsko šolo v Scott Fieldu v Illinoisu, da dovrši tečaj v konstrukciji oklopnih letal, nato pa bo kot specialist dodeljen kakšnemu ameriškemu vojaškemu letališču. Mladi letalec je iz ugledne izseljenke rodbine. Njegov oče Ludvik Medvešek že 23 let opravlja tajniške in bla-

gajniške posle pri Slovenski narodni podpori enotnosti, našem največjem podpornem združenju v Ameriki, hkratu pa je tajnik in blagajnik slovenske tiskovne družbe »Enakopravnost« v Clevelandu. Mati mladega letalca živi na svojem domu v Žabji vasi pri Novem mestu, njegov brat Ludvik je sanitetni major in šef vojne bolnišnice v Skoplju, Milan je pomemben kulturni delavec v Ameriki, najmlajši Adolf pa pravkar dokončuje medicinske študije na beograjski univerzi.

*** Otrokom bolj koristi bivanje na deželi** kakor v otroških zavetiščih, zato so na Hrvatskem začeli pošiljati siromašne otroke iz mest na deželo v Hrvatskem Zagorju. Banska oblast v Zagrebu si zelo prizadeva, da bi se čim več ubožnih mestnih otrok okrepilo na deželi. Z ono kmečko družino, kateri odda otroka v odgojo, naredi oblastvo pogodbo. Otroke dajo v takšno hišo le tedaj, če bo lahko imel svojo posteljo in če so pri dotični hiši vsi domači zdravi. Potreben je torej prej zdravniški pregled. Banska oblast plača za vsakega otroka 230 din na mesec. Razen tega ga preskrbi tudi z obleko. Kmečke družine se naravnost pulijo za takšne otroke.

*** Izvoz živine v Nemčijo je zopet odprt.** Kake tri tedne je bil izvoz goveje živine in svinj v Nemčijo skozi Maribor v zastoju. Zdaj pa se je spet odprl. Te dni je šlo čez mejo večje število vagonov, naloženih s pitanimi voli iz Banata.

*** V Julijski krajini ne vedo, kam s češnjami.** Kmetje v Julijski krajini se s strahom vprašujejo, kam bodo z letošnjimi češnjami, če izvoza ne bo. Zaradi vojne so zaprti angleški, francoski, belgijski in holandski trg. le nemški je odprt od 1. t. m. Glede cen pa se še nič ne ve. Nekateri izvozniki kolebajo, ali bi izvažali ali ne, ker je treba češnje plačati v gotovini, plačilo od kupca pa je mogoče pričakovati šele po tednih, ker so plačila v kliringu navadno zelo dolgotrajna.

*** Po 25 letih se je vrnil iz Rusije.** Te dni se je vrnil iz Rusije v svojo domovino Anton Trojanovič. V začetku svetovne vojne je prišel v rusko ujetništvo, kjer so ga več let pošiljali iz kraja v kraj. Zdaj si je služil kruh kot rudar pri Kijevu. Njegovi vrnitvi v domovino sovjetska oblastva niso delala težav. Dobil je celo brezplačni vozni listek do madžarske meje, odkoder je prišel v Osijek. Od tod se je napotil v svoje rojstno mesto, kjer je ob mobilizaciji pustil mater in sestro, ki

Hans Warring:

V borbi z morjem

Ribiška povest

On je seveda mislil le na Rozo, le njej je hotel priskrbeti dobrega, pridnega in zraven še potrpežljivega moža, ki bi si naložil na svoje rame delo in trud, njej pa bi prepustil veselje. Če bi bil oče živ, bi Roza dobila tudi doto. Te zdaj ne bo več, hvala Bogu, zdaj je sama gospodarica. No, Martin pa se ne more oženiti s siromašnim dekletom.

»Teta,« je rekla obrnivša se spet h stari ženi, ki je bila sedla za svojo preslico, »iz te moke ne bo kruha. Zdaj ko je oče mrtev, se Roza ne bo mogla omožiti. Včeraj me je Martinova mati, Klaasovka, nagovorila, in ko je prišla beseda tudi na njenega sina, mi je pripovedovala, da bi rad postal v vasi samostojen tesar. Zdaj dela še kot pomočnik pri starem Kristopeitu, a bi mogel več zaslužiti, če bi prevzemal dela na svoj račun, za kar pa mu manjka denarja. Ima sicer posestvice po očetu ki je v prav lepem stanju, a gotovine nima. Zato si bo moral poiskati bogato nevesto.«

Ko je to pripovedovala, se je spet spomnila pomenljivega pogleda stare Klaasovke. Ta pogled je vdrl globoko v njeno dušo in zbudil v njej občutke, o katerih je že menila, da so za zmerom pokopani. Kakor bi jo bil spreletel električni tok. Ali je mogoče, da bo še deležna sreče? Saj Martin je bil zmerom dober z njo, nikoli je ni zaradi Roze zapostavljal. Roza je bila nasproti njemu zmerom ob-

jestnejša kakor nasproti drugim, in če mu je jezično odgovorila, je tiho sedel poleg Ernestine in prijazno kramljal z njo.

In neke poletne nedelje, ko so se sprehajali po sipini, je pustil, da je Rozika odhitela naprej, nato pa je stopil k njej in rekel: »Oprimi se me, Ernestina, saj ti je hoja po pesku težavna, a jaz sem močan za dva!« Kako ji je takrat bilo srce, ko je tako korakala poleg njega.

Medtem je bila stara teta ustavila preslico in rekla:

»No, četudi ne bo bogata žena za Martina, vendar ne bo čisto brez beliča. Stari je poskrbel zanjo. Ali ti ni nikdar govoril o tem?«

»Niti besede! Kako, teta, je poskrbel zanjo? Domačija pripada vendar meni, a svoj delež je Rozina mati Marija dobila že dvakrat, trikrat!«

Sledil je kratek neprijeten premol, med katerim se je stara ženica pečala s kolovratom.

»Torej ti oče ni govoril o tem?« je vprašala naposled. »To bi bil gotovo storil, če bi ga ne bila prehitela smrt. On seveda ni hotel pustiti Roze brez sredstev. Ker je zmerom mislil in govoril, da se ti tako ne boš omožila in da bo zate še zmerom dovolj ostalo, je določil, da moraš Rozi izplačati majhen znesek.«

»To je oče določil, ne da bi mi bil o tem rekel besedo?« je vzkliknila mladenka jezno. »Ali naj vse življenje delam le za druge? Ne bom storila tega! Črno na belem lahko dokažem, da je Marija dobila od doma več, kakor ji je pripadalo. Vse svoje dozdajšnje življenje sem bila sužnja, saj so plačilo za moje delo uživali drugi. Zdaj pa hočem biti prost!«

»Ne da bi se bila brigala za besede tete, ki jo je hotela potolažiti, je zapustila sobo tako naglo, kolikor ji je dopuščala njena hromost.

Stopila je v sobico rajnkega in se ustavila pred starim pisalnim pultom, do katerega doslej ni imel nihče dostopa. Ali so v njem napisani dokazi za njeno obveznost nasproti Rozi? Morda ni zapustil ničesar zapisanega. Ni se nikdar mnogo ukvarjal s pisanjem, temveč je vse to prepuščal tati. Ona je vpisovala dohodke in izdatke iz gospodarstva. Prav tako tudi zneske in prideleke, ki jih je oče dajal siromašni sestri. Vsega tega je bilo precej. Kako pametno je bilo, da je za vsako reč terjala od pokojnice potobnico. O, bila je pametna in je že davno slutila, da jo hočejo oškodovati. Zdaj pa je prišel čas, ko se bo morala braniti in se bo lahko branila.

Ernestina je strmela v stari pisalni pult, katerega ključ je bil oče zmerom nosil s seboj. Tudi tistega jutra, ko se je napotil na morje, je videla, kako je vtaknil ključ v žep svojega jopiča. Kje bo neki zdaj ta ključ? Zgrozila se je. Zrasla je bila v svoji slepi pokorščini nasproti očetu. »Zdaj, zdaj se namerava upreti njegovi volji!

Imela je nedoločen občutek, da se priprav-

sta ga že davno imeli za mrtvega. Zato lastnim očem nista verjeli, ko je nepričakovano stopil v sobo. Trojanović pripoveduje, da je v Rusiji še mnogo Jugoslovenov, bivših vojni ujetnikov.

* **Podaljševanje veljavnosti legitimacij vojnih invalidov.** Po pravilniku o voznih ugodnostih socialnega značaja veljajo za pet let izdane železniške legitimacije vojnih invalidov ves ta čas, ne da bi jih bilo treba vsako leto podaljšati. Da bi se ta določba prav jasno poudarila, je odredjeno, da železniška direkcija že pri izstavitvi legitimacije prežigosa stran za podaljševanje legitimacije s posebnim žigom. V besedilu žiga bo železniška direkcija vpisala leto, do konca katerega legitimacija velja, to je peto leto od izstavitve in dodala svoj okrogli žig. Žig bo treba pritisniti v vse doslej že izdane železniške legitimacije vojnih invalidov in zato naj vsi vojni invalidi, ki že imajo železniške legitimacije za neomejeno število potovanj, legitimacije po najkrajši poti ali tudi osebno predložijo v žigosanje oni železniški direkciji, ki je legitimacije izdala.

* **O napeljavni električnega toka na dalmatinskih otokih** že nekaj časa razmišljajo na banovini v Zagrebu. V zvezi s tem so te dni prispeli v Split zastopniki električnih podjetij in imeli razgovor z zastopniki Zadruga za elektrifikacijo Hvara in Brača. Gre zdaj namreč pred vsem za elektrifikacijo teh dveh otokov in nato še otoka Visa.

* **Otrok je utonil v mlaki.** Usodna nesreča se je pripetila v Senarski pri Sv. Trojici v Slov. goricah. Posestnica Marija Plojeva je pasla proti večeru živino, poleg nje pa so se igrali na travniku njeni štirje mali otroci. Dva otroka je potem poslala posestnica z 18mesečno hčerko Marijo domov, da dobe jesti. Oba otroka pa sta pustila malo Marijo kar pred hišo ter sta se šla naprej igrati. Deklica je potem zašla v mlako, ki je kakih 50 metrov oddaljena od hiše. Mlaka je sicer ograjena, otrok pa se je prerinil skozi ograjo in utonil v mlaki.

* **Goreča streha ga je zasula.** Pri posestniku Rajmundu Ferlincu v Vukovskem dolu se je vžgala sredi noči hiša. Goreti je začela slamnata streha pri dimniku in je bilo vse poslopje v ognju, še preden so se domači prebudili. Rešili so si v zadnjem trenutku le golo življenje. Hišni gospodar, ki je reševal svojce, je zadnji zbežal iz gorečega poslopja, pa ga je na pragu zasula goreča slamnata stre-

ha. Močno se je opeknel zlasti po nogah. Škoda je 27.000 din.

* **Smrt v Ribniku.** Te dni so se kopali fantje v ribniku v Račah. Skakali so v vodo in se potapljali na dno, odkoder je moral vsak prinesiti na površje pest peska. Tudi 13letni Ivan Braunsberger je skočil v vodo, namesto za pesek pa je prijel z roko za žensko obleko. Na ta način so našli na dnu ribnika potopljeno 42letno posestnikovo ženo Marijo Frangeševno iz Brezule, ki je nekaj dni poprej izginila od doma. Ugotovili so, da je šla Frangeševa v prostovoljno smrt iz obupa, ker se je bala posledic neke prijave.

* **Pri požaru se je opeknel.** V soboto se je vnela hiša 60letnega posestnika Antona Malgaja v Strtenici pri Zibiki. Hiša je pogorela do tal. Ko je Malgaj reševal svoje reči, se je nevarno opeknel po vsem telesu. Malgaja so v zadnem trenutku rešili iz poslopja in ga takoj prepeljali v celjsko bolnišnico.

* **Najdena utopljenka.** V Savi blizu Radne na Gorenjskem so našli okrog 35letno utopljenko okroglega obraza in dolgih kostanih las, spletenih v kite, oblečeno pa v sivkasto obleko z belimi in modrimi kockami. Obuta je bila utopljenka v črne visoke čevlje. Imena utopljenke doslej še niso mogli ugotoviti. Na sponnem perilu je imela monogram B. T. ali pa B. F.

* **Otrok na železniških tračnicah.** Na železniški progi med Rušami in Falo je povozil vlak triletnega fantička, ki se je igral med tračnicami, medtem ko je njegova mati delala na bližnji njivi. Otrok pa je imel srečo, da so mu kolesa odrezala samo nekaj prstov na roki, sicer pa je ostal nepoškodovan.

* **Navječi mlin v državi zgorel.** V Petrovaradinu je nastal požar, ki je uničil največji mlin v državi. Lastnik mlina je bil Nikola Lehart. Mlin so leta 1916. zgradili Madžari in je za časa svetovne vojne dobavljal moško avstrijski vojski. Požar je uničil poleg mlina tudi vsa skladišča. V njih je bilo 30 vagonov pšenice in 50 vagonov moke. Škoda cenijo na 6 do 8 milijonov dinarjev. Podjetje je bilo zavarovano za 9 milijonov.

* **Otrok umrl za opeklinami.** Nedavno zvečer so pripeljali v ljubljansko bolnišnico Štefko Zalokarjevo, komaj leto dni staro hčerko posestnika iz Lukovice. Otrok se je bil igral v kuhinji, pa je s štedilnika zvrnil nase lonček kropa in se silno opeknil po vsem životu. Kljub najskrbnejši negi zdravnikov

lja storiti nekaj krivičnega, toda prisilili so jo k temu. Rozika je kriva tega, iz Roze izvira vsa njena nesreča. Kako sovraži to bitje! Nekoč je bila dovolj nespametna, da je smatrala za nekaj krivičnega, nekaj protinarnavnega in da se je borila proti temu sovraštvu. Zdaj pa se noče več boriti proti sovraštvu. Preveč je že trpela zaradi nje in ima pravico, sovražiti jo!

2.

Med zalivom in Vzhodnim morjem na sipini stoječa vas Karwitten, v kateri je bila kmečka domačija rajnkega Holsteina ena izmed največjih. Je stala na takem mestu, ki ga potujoča sipina s svojim, vse življenje uničujočim peskom še ni zasula. Okoli Karwittena so se še razprostirali rodovitne njive in lepi travniki. Toda od severa in juga se je že bližala nesreča, je že bliže in bliže prihajal strahotni sovražnik vsega življenja. Borili so se s potujočo sipino s tem, da so jo skušali z nasadi zaustaviti. Dolgo vrsto let so stotine rok zasajevale suhi pesek. Zelo počasno in mučno je bilo to delo. Na mnogih mestih ni hotel uspevati niti obalni oves, ta najsikromnejša izmed vseh rastlin, ki naj bi pripravila tla za drugo rast. Na drugih mestih je že pokrivala srebrno se bleščeča obalna voda položno zemljo, a ponekod so majhni borovci vzdigovali v zrak svoje kodrajne, temne glave in zbujali upanje, da bo sipina nekoč spet to, kar je bila nekdanj, preden nista nespamet in pohlep po denarju pokončala gozdov in rodovitno zemljo izpostavila pogubi.

Okoli Karwittena je zelenel in cvetel maj. Zdelo se je, kakor bi hotel s toplimi sapica-

mi in solnčnimi žarki popraviti vse, kar so ugonobili viharji marca in aprila.

Pri Holsteinovih so imeli pogreb. Morje je ebilo vrnilo svoje žrtve. Iz neke proti jugu stoječe obalne vasi so prinesli truplo starega ribiškega gospodarja in vsa vas Karwitten ga je v veličastnem sprevedu spremljala na njegovi zadnji poti. Pogreb uglednega gospodarja je bil velik dogodek za tako odročno, malo ribiško vas. Kdor je stopal za krsto in kazal primerno žalost, se je smatral za opravičenega, udeležiti se sedmine, ki se je smatrala za zadno darilo rajnkega. Taka je bila v vasi navada. Žalovanje za rajnikom ni opravičevalo svojcev, da bi smeli pozabiti na sedmino.

Tudi v Holsteinovi hiši so ženske pripravile dovolj jedi in pijače. Sicer je imela Roza objokane oči in Ernestina bled, otorel obraz, a to ni motilo gostov, da ne bi bili sedli za mizo in krepko segali po jedi in ojači.

Obilno založene mize so se kmalu spraznile. Česar niso použili, so spravili v prostorne torbe. V stanovanjski sobi je bila pripravljena miza za boljše goste. Tu so sedeli nekaj imovitih gospodarjev iz sosednjih vasi, dva ali trije domači veljaki s svojimi družinami in med njimi posebni ljubljenecek pokojnega, mladi tesar Martin Klaas s svojo materjo.

Klaasovka je bila ena izmed najbolj cenjenih vaščank. Cenili so jo zlasti zaradi njegovega slošno spoštovanega sina. Pred njeno veliko, koščeno in zelo ravno se držečo postavo so se ponižno pripogibale mlade vaške lepoticice in smatrale za čast, če jih je pri naključnem srečanju ogovorila. V kuhinji in gospodarstvu je bil njen glas odločilen

Dobro poznana

kvalitetna cikorija

je nesrečna ranjenka po nekaj urah trpljenja umrla.

* **Kadar dobijo otroci orožje v roke.** Nedavno zvečer je 10-letni Gruškovnjakov fant v Trbovljah vzel očetovo lovsko puško in streljal v Furlanovo hišo. Pri tem je zadel od strani dve okni. Ob enem oknu je čitala 16-letna Furlanova Zinka, ki je bila zadeta v lice. Prepeljali so jo k zdravniku dr. Cizlju, ki jo je obvezal in odredil prevoz v ljubljansko bolnišnico. Puška je udarila tudi Gruškovnjakovega fanta, da je bil ves krvav po licu.

* **Nevihita s točo v Medmurju.** Iz Hrvatskega Zagorja poročajo, da je divjala v Medmurju in Podravju strašna nevihta s silnim grmenjem in treskanjem. Vmes je padala toča, ki je bila v lubdreškem srezu debela kakor oreh. V mnogih krajih je toča napravila veliko škodo po vinogradih in na polju.

* **Za 100 dinarjev 10 mesecev.** Dne 23. februarja je prišel k Barbari Hetzlovi v Mariboru mlajši možki in dejal, da ga pošilja njen mož, ki je na orožnih vajah. Možak je Hetzlovi rekel, naj mu izroči 100 din, češ da jih potrebuje njen mož. Hetzlova je neznancu denar izročila, pozneje pa je izvedela, da je nasleda sleparju, ki so ga tudi kmalu aretirali. Je to 21 letni Peter Krampf od Sv. Du-

in v uglednejših vaških hišah ni bilo pogreba, poroke ali krsta, pri katerih ne bi bila Klaasovka vodila priprav. Pri čemer ni imela glavne besede, ni bilo prav storjeno. O tem je bila trdno prepričana in je znala to prepričanje vcepiti tudi drugim.

Zato ni nikogar presenečalo, da je bila tudi Ernestina naprosila sosedo za preizkušeno pomoč. Ernestina je sicer vedela, da bi bilo lahko šlo tudi brez nje, a ji je bilo predvsem na tem, da bi si ženo pridobila za prijateljico. Za priznanje svoje pomembnosti in za majhna prilizovanja je bila sosedo zelo dovzetna, in Ernestina je skrbela, da ji je v tem pogledu stregla. Razen tega je Ernestina poskrbela, da je sosedo dobila v pogled v njeno gospodarstvo. Shramba in hlev, klet in mlekarstvo ji je pokazala in ponižno poslušala njene nasvete.

To modro obnašanje ni zgrešilo smotra. Blagostanje Holsteinove hiše je napravilo na sosedo dober vtisk. Ko je Klaasovka po sedmini zapustila Holsteinovo hišo, je bil v njej že trden sklep, da bo napravila Ernestino za svojo snaho.

»To je gospodarica, ki jo moraš spoštovati,« je rekla, ko je stopala s sinom proti svoji hišici. »Štiri krave v hlevu, a kakšne krave! Shrambe pa so polne rži in lanu. Da, Martin, denar imeti je dobra reč!«

»Da, mati,« je rekel sin, plavolas, vitek in velik mladenič lepe postave, sicer v govoru nekoliko neokreten, vendar pameten, resnih oči.

»To vse je lahko na mah tvoje, če le hočeš.«

»Ne vem, če je tako.«

»No, jaz vem, da bi te Ernestina vzela!«

ha. Nepridiprava je mali kazenski senat v Mariboru obsodil na 10 mesecev strogega zapora in na 800 din globe.

* **Sam se je ujel.** Pred dnevi je bilo ukrađeno nekemu inženjerju iz Celja 4700 din. Za tatoma ni bilo sledi. Te dni pa so oblastva postala pozorna na nekega moškega, ki je po cele dneve popival v veseli družbi. Celjski orožniki so neznanca aretirali. Pri zaslišanju se je izkazalo, da je to neki 32 letni Maks iz Breznice pri Prevaljah. Kmalu je priznal vlom in tatvino pri omenjenem inženjerju, priznal pa je tudi, da je ukradel nekemu posestniku na Lopati 700 dinarjev.

* **Velika tatvina na pošti v Hrastniku.** Ljubljanska policija je aretirala 19 let starega Hinka, ki je na pošti v Hrastniku izmaknil 19.000 din. Hinko je bil pred časom uslužben na pošti v Hrastniku, kjer so mu bile razmere prav dobro znane.

* **Tvornica za ponarejanje cimeta odkrita v Zagrebu.** V zadnem času je bilo v prometu precej ponarejenih dišav in oblastva so si dolgo prizadevala, da bi odkrila ponarejalce. Zdaj so odkrili v Zagrebu v Branimirovi ulici pravo tvornico za ponarejanje cimeta. Cimet so izdelovali iz celuloze, ki so jo barvali. Da bi pa ta mešanica imela primeren vonj, so ji primešavali neko snov. Oblastva so zaplenila 20 kg takšnega cimeta in 200 kg celuloze. Razen tega so našli še nekaj arzena, ki so ga ponarejalci potrebovali kdo ve zakaj. Računajo, da je bilo doslej razpečano okrog 1.500 kg teh dišav. Cimet je ponarejala neka nova zadruga, ki se je imenovala »Zazip«. Zastopnik te zadruge je bil Stanko Praznik.

* **Strogo obsojen obrekovalac.** Žalivo bosedo je govoril o naši vojski Andrej Hanžel iz Cezanjevcev in zbujal ogorčenje vseh zavernih narodnjakov. Hanžel se je zagovarjal z vinjenostjo, kar pa nikakor ne more biti olajševalna okolnost. Okrožno sodišče v Murski Soboti ga je obsodilo na šest mesecev strogega zapora in 600 din denarne kazni.

* **Jezik ga je srbel.** Samski rudar Jože Centrih, brez posla in brez stalnega bivališča, je aprila v dveh gostilnah v Zagorju in Toplicah silno zabavljaj in politiziral. Slabo je govoril o naši državi. Obtoženec je pred ljubljanskimi sodniki sicer priznal, da je nekaj govoril, zagovarjal pa se je s pijanostjo. Obsojen je bil na šest mesecev strogega zapora in 120 din denarne kazni, odnosno dva dneva nadaljnjega zapora. Takšno prazno

gobeždanja v zdajšnjih resnih časih je vse obsodbe vredno. Vse preveč se pri nas pije in v pijanosti potem govore ljudje neumnostni!

* **Kazen za uboj.** Mali kazenski senat v Ljubljani je te dni obravnaval zadevo samskega šoferja Janeza Režena iz Javorja, ki je z ušesom rovnice udaril po glavi Janeza Tavčarja, mu prebil lobanjo in ranil možgane. Tavčar se je takoj nezavesten zgrudil na tla in kmalu nato umrl. Režen je priznal dejanje, toda zagovarjal se je, da je bil pijan. Tisti dan je bilo na Javorju veliko razburjenje. Topli so se med seboj. Rajnki Janez Tavčar je na svojem dvorišču pograbil majhen kol in udaril obtoženca po rami. Nato pa je napadel obtoženec Tavčarja. Mali kazenski senat je Janeza Režena obsodil na tri leta robije z utemeljitvijo, da je bil uboj izvršen na zverinski način in zahrbtno.

* **Požigalec Koražija se bo za požig 39 domačij pokoril 15 let.** Pred velikim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je moral zagovarjati največji požigalec, kar smo jih imeli na slovenskih tleh. 35 letni Avgust Koražija je bil strah in trepet prebivalstva, kjerkoli se je pojavil. Sam je priznal, da je zažgal 39 domačij. Posestniki imajo škode okoli 1.700.000 dinarjev. Avgust Koražija je razen tega v sedmih primerih samo poizkusil s svojo požigalsko srečo, ki mu pa tedaj ni bila naklonjena. Avgust Koražija seveda nima glave čisto v redu. Zdravniki so ga preiskali in dognali, da ima določene požigalske predstave, ki zbujajo v njem nagon k požigu. Zanimivo je, da je požigalčevo obnašanje otročje, razen tega ga označujejo poteze duševne manjvrednosti in prirodne slaboumnosti. Ko so ga izpraševali, zakaj je ljudem uničeval domačije, je mirno, kakor da bi bilo samo ob sebi razumljivo, dejal, da je pač zažgal, ker je rad gledal, kako gori. Zajeli so Avgusta Koražijo prav za prav po naključju. Ko je v novembru lani zgorel kozolec posestnika Mihaela Kumra v Slovenski Bistrici, je letel sum na Kumrovega hlapca 35 letnega Avgusta Koražijo, ki je doma iz Taborskega Kumna. Od začetka je Koražija tajil, toda pod težo dokaznega gradiva, ki se je silno namnožilo, je sledilo priznanje za priznanjem. Povsod, kjer je služil za hlapca, je požigal. Od leta 1932. naprej izvira njegovo zažiganje. Koražija je bil obsojen na 15 let robije in na trajno izgubo častnih državljskih pravic.

* **Skoro deset tisočakov so mu odnesli tatovi.** Posestnik Pongrac Sušec na Tolstem vrhu je imel doma spravljeneh 9800 dinarjev v majhnem lesenem kovčegu pod posteljo. Ta denar je nedavno dobil za par volov. Te dni pa sta prišla na Tolsti vrh dva neznanca, ki sta se predstavljala kmetom za mesarskega mojstra in pomočnika ter sta na videz kupovala živino, v resnici pa sta prežala na ugodno priložnost, da bi kaj izmaknila. Res se jima je ponudila priložnost, da sta vdrila v Suščevo hišo, ko ni bilo nikogar doma in izginila z najdenim plenom.

* **Sirovež je ubil svojo ženo.** V Veliki Varnici, občina Sv. Andrež v Haložah, se je pripetil žalosten dogodek, ki je razburil vso okolico. Pavel Drvenšek se je bil priženil k vdovi Katarini Babičevi, ki je imela iz prvega zakona troje otrok. Zakon ni bil srečen, ker je Drvenšek zelo sirovo ravnal s svojo ženo. Večkrat je bila tepena kakor sita. Usodnega dne je bila Drvenškova s svojo hčerko Pavlo na dnini pri sosednem posestniku. Obe sta delali do večera, nato pa se napotili proti domu. Kmalu nato pa je prišel k sosednemu posestniku Drvenšek in ga vprašal, kje je njegova žena. Ko je dobil odgovor, da je šla s hčerko proti domu, je hitel za njima. Dohitel ju je v bližnjem gozdiču in ju začel pretepati s palico. Pastorka je pobegnila, mater pa je Drvenšek prijel za roko, in jo gnal proti domu, med potjo pa neprestano pretepal. Ko je sirovež privlekel domov ženo že na pol mrtvo, je tudi svojega pastorka Martina Babiča nekajkrat udaril ter mu zagrozil, da ga bo ubil. Fant je zaradi tega pobegnil ter si ni upal domov. Pozneje je izpovedal, da je imel očim v roki debel kol, s katerim je udrihal po materi. Kaj se je potem godilo v Drvenškovi hiši, se ne da ugotoviti. Vsekakor je moral živinski mož nečloveško pretepati svojo ženo, saj so jo drugega dne našli mrtvo v postelji. Ko so prišli orožniki, se je Drvenšek izgovarjal, da je bila žena pijana, da je med potjo domov padla in se tako pobila, da je umrla. Toda zdravniško raztelesenje je pokazalo, da alkohola sploh ni zaužila in da izvirajo vse poškodbe, ki so bile smrtnega značaja, od udarcev. Morilca so zaprli.

* **Oproščen.** Pred velikim senatom v Celju je bila razprava proti 55-letnemu gostilničarju na Zidanem mostu Božcu Matu, obtoženemu, da je leta 1939 skušal nagovoriti Kališnika Rudolfa k umoru njegove žene in

»Prej pa nisi hotela o Ernestini ničesar vedeti.«

»Zdaj je to čisto drugače! Stari Holstein ne bi bil dal iz rok svoje domačije, a zdaj je vse Ernestinino. Roza nima ničesar, ker so njeni stari svoj delež že dobili in porabili.«

»Uboga stvarca!«

»Ta ima lep obraz in na svetu je dovolj norcev, ki to bolj cenijo kakor soliden značaj in denar.«

Martin je molčal.

»Vem,« je nadaljevala mati, »da te Roza bode v oči, toda rečem ti, da lepota ne nameni človeka in da pomanjkanje v hiši požene ljubezen skozi vrata... Ali ne greš v hišo? Kam pa še hočeš?«

»Neko pot še mora popraviti.«

»V nedeljskem suknjiču? Pojdi vendar v hišo in obleci delovni jopič.«

Mladi tesar je bil dober sin in je v majhnih rečeh rad ustregel materi. Medtem ko je mati zaprla v omaro nedeljski suknjič in mu dala delovni jopič, je smatrala še za potrebno, zadeti ga v živo z najmočnejšim orožjem.

»Pazi se,« ga je posvarila, »Roza je pretkana ptičica, ki bo zdaj pela čisto drugo pesem. Zdaj ji boš dovolj dober, toda upam, da se ji ne boš vdal kot snubec za silo, ker si boljšega ne more več poiskati!«

To ga je zadelo. Mladi tesar ni imel preveč samozvesti, toda moškega ponosa mu ni manjkalo. Ne, rajši se ji odreče, kakor pa da bi moral priznati, da si ga je iskala le za-

Martin je bil končal v vasi svoje opravke, a domov, kjer bi ga mati sprejela najbrž z nadaljevanjem začete pogovora, ga ni mikalo. Korakal je v širokem loku okoli vasi, šel preko sipinske višine in krenil nato na pot, ki je držala mimo Holsteinovih njiv. Lepo je obetala zimska setev. Tudi žito je že veselo poganjalo. Da, to je res, Ernestina je gospodarica, ki nima para v deželi. Kdor se bo z njo oženil, ne bo imel skrbi.

Zamišljen je stopal dalje. Morda ima mati prav, ko je rekla, naj se je kar loti. Toda v njem se je nekaj upiralo, nekaj nepremagljivega.

V tej borbi s samim seboj je šel mimo hrbtne strani svoje hišice, zadne na tej strani vasi. Pred njim je stal ozek gozdni pas, ki ga je z dolgimi koraki naglo prekorakal in na oni strani stopil na prsto sipino. Na njegovi levi strani se je v nedogledno daljavo razprostiralo modro morje, pred njim pa je ležal, kolikor daleč je segal njegov pogled, sam pesek, mrtev, bel sipinski pesek, sestavljen iz grčice in doline, potrto budoča, vse življenje ugonablajoča pušča. Severno od njega se je dvigala visoka sipina. Bilo je videti, kakor bi bil nad njenim vrhom plaval rumen od solnca prežarjen dim. Mladi tesar je poznal ta pojav, vedel je, da je bil dozdrevni dim pesek, prosto leteči sipinski pesek, ki ga je pravkar prihajajoči severno-zapadni veter gnal čez vrh, ga vrtel v zraku in kopičil v visoke grebene, ki so se zdaj pa zdaj udrli v prepad. Votli šum je spremljal ta pojav.

»Sipina se premika,« so ravnodušno označevali obivalci tega kraja to dogajanje, ki

je nevzdržno približevalo pogubo njihovim domačijam in imetju. Tudi mladi tesar je tjavendan izrekel besede, ko je zaslišal znani votli šum: »Sipina se premika!«

Strmel je v sipino, ki se vsako leto za kosček približa vasi. Ko je še gledal tja, je škrtajoče priletel čez širno sipinsko puščo cel oblak pogubo prinašajočega peska. Kakor vodni valovi se je razlival pesek okoli nog. Slišal je, kako je udarjalo ob debela dreves, kako je v vejevju kušelo in žvižgalo. Ko se je obrnil, je videl, da je smrt že polagala svojo roko na skrajno vrsto drevja! Ostro kremenčevo zrnje je bilo zunanji lub grozno razsekalo, tako da je bil tu pa tam že razgaljen beli les. Skoro zona ga je spreletela, kakor bi bil videl smrtno rano človeka.

Globoko zamišljen je krenil po prostem pesku proti morju. Zdaj pa zdaj mu je zadonel v uho votli, taklajoči se glas valečih se peščenih gmot. Spomnil se je, kakšno grozo je v njem kot otroku budilo to takljanje sipine, kadar ga je poslušal ponoči v postelji. In nekaj tistega občutka ga je spreletelo tudi v tem trenutku, da je začel hitreje korakati.

Tako je bil hitrih korakov prispel navzdol na prvi rob obale, ko se je njegov korak zdajci ustavil. Pred seboj je zagledal sedečo na skali ob morju neko postavo, šibko postavljeno dekleta, ki se je bilo pravkar razvilo iz otroka. Bila je Roza. Spoznal jo je bil takoj. Sedela je ko kup nesreče s sklonjenim gorim telesom in z obrazom, zakritim z rokami. Ko je stopil bliže, je opazil, da je vse telo mlade deklice drgetalo v tihem, strastnem joku.

(Dalje)

sestre. Sodišče se ni prepričalo o njegovi krivdi in ga je oprostilo.

* **Roparski napad na mlinarja in njegovo ženo.** Nedavno so neznanci ponoči izvršili roparski napad na 69letnega mlinarja in posestnika Franca Vučaja in njegovo ženo v Draži vasi pri Ločah. Ropotanje mlinkega kolesa je preprečilo, da niso domačini, ki spijo v spodnem delu domačije, čuli klicev na pomoč, ki so prihajali z zgornjega dela, kjer sta spala Vučej in njegova žena. S poslednjimi močmi se je privlekel stari Vučej ves krvav do hčerke in ji povedal, kaj se je zgodilo. Domači so brž pohiteli v gorno izbo. Vučajeva mati je bila v nezvesti in vsa v krvi. Sledovi so pokazali, da so drzni roparji pretaknili vse kote pri iskanju denarja. Vučaja in njegovo ženo so prepeljali v mariborsko bolnišnico. Orožniki baje že imajo sled za roparji.

* **Strašen zločin mlade matere.** Pred dnevi so v Mekinjah nad Kamnikom pokopali komaj 13 dni staro hčerkico neke delavke v smodnišnici. Istotam je bil v službi njen mož, ki je zdaj na orožnih vajah. Novorojenčka je bil oče silno vesel, le materi je bil zaradi njene dnevne zaposlitve odveč in je začela misliti, kako bi se ga znebila. Ta je dala detetu malo mleka, v katero je vmešala strup. Ko je dete mleko zaužilo, se je pričelo zvijati od bolečin. V takem stanju je preživelo še vso noč. Ko je zjutraj šla mati od doma, je dete še živelo. Ko se je vrnila domov, pa je bilo že mrtvo. Hitro je šla k sosedom povedat, da ji je dete zaradi božjasti umrlo. Pogreba se je udeležil tudi oče deteta, kateremu je pred odhodom nazaj k vojakom žena zaupala svoj zločin. Na moža je izpoved njegove žene silno učinkovala. Bridko se je raz-

jokal, šel na vlak in se odpeljal nazaj k svoji vojaški edinici. O umoru so pričeli šušljati župljani, kar je prišlo na uho orožnikom, ki so ženo aretirali. Osumljenka je brez vsakih izgovorov priznala svoje strašno dejanje.

* **Obsodba po zakonu o zaščiti države.** Okrožno sodišče v Celju je obsodilo 40letnega pekovskega pomočnika Martina Zavca iz Maribora zaradi zločina po zakonu o zaščiti države v tajni razpravi na dve leti robije.

* **Vlom v skladišče v Kresnicah.** V Kresnicah so neznanci vlomili v skladišče za smodnik, ki je last tvorničarja Antona Birole. Vlomilci so odnesli osem kilogramov razstreliva, dva kolača vžigalnih vrvi v dolžini okrog 50 m, razno orodje in siv ponošen suknjč.

* **Okrađen posestnik.** Posestnik Franc Podražaj iz Perovega pri Grosupljem je prijavil, da mu je zmanjkala vsota 5600 din. Denar mu je bil ukraden iz omare v sobi, in sicer med časom, ko je bil sam zunaj pri delu. Kakor domneva, je izvršila tatvino neka okrog 50 let stara ženska iz dobrunjske občine, ki je takrat beračila po vaseh okrog Grosupljega.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkostni znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

Bojevanja na kopnem ni zdaj več brez letal. Zdaj nimamo več bombardiranja in napadanja brez letal. Poleg letal pa so posebno važni tanki. Zanimivo je, da se je izkazalo letalo za najboljše sredstvo v boju proti tankom.

V boju proti tankom se danes pri pehoti največ rabijo težke strojne puške. Vendar se je pokazalo, da pehota sama tudi s takim orožjem ne more zadržati napredovanja bojnih vozov. Letala pa imajo to prednost, da lahko obvladajo tanke iz zraka, da jih lahko zasledujejo in da jih v ugodnem trenutku uničijo. Pri tem pa letalu samemu ne grozi prav za prav nikakva nevarnost. Letalo namreč, ki leti nizko, ne nudi protiletalskemu topništvu primerne cilja prav zaradi svoje velike hitrosti. Poleg tega po so tanki, kakršni so zdaj v rabi, zelo slabo zavarovani proti streljanju in bombam iz letal. Današnji tanki imajo namreč oklep spredaj in ob straneh. Ta oklep je 20 do 25 milimetrov debel, medtem ko je krog, ki pokriva tank zgoraj, debel samo 8 do 10 milimetrov. Tudi motor je zelo slabo zaščiten. Motor je na tanku na zadnjem delu. Njegov krov je iz tanjšega jekla in ves prevrtan, da se motor dovolj hladi. Vidimo torej, da sta motor in posadka z zgornje strani zelo slabo zavarovana. Zadostuje, da vgradimo v letalo strojno puško in bo lahko tako rekoč brez nevarnosti zase letalo napadalo bojni voz iz zraka in ga obstreljevalo v dele, kjer je najbolj občutljiv. Poleg tega pa ima letalo, kar se tiče hitrosti, veliko prednost pred tankom. Po enem neuspelem napadu lahko letalo svoj napad v nekaj minutah snet ponovi.

* **Amerika je bila že pred 25.000 leti obljubena.** Ameriška starinoslovca dr. Bryan in dr. Ray sta dognala, da so že pred 25.000 leti živeli ljudje v Severni Ameriki. Preiskala sta tako zvano Lindenmeierjevo dolino na severovzhodu Kolorada, kjer so raziskovalci našli mnogo orodij za človeško rabo skupno s kostmi izumrlih živali. Tu je moralo biti lovsko taborišče prebivalcev Amerike, ki so proti koncu zadnje ledena dobe zasledovali bizonovo kamelo in mamuta. Znanstveniki so dognali, da je bila ledena doba v Ameriki prekinjena vsaj s tremi daljšimi presledki, v katerih so bile podnebne prilike skoro take, kakršne so dandanes. Isto podobo je imela severna Evropa, kjer so na dognali štiri presledke

Letala lahko najuspešneje ugonablajo tanke

Vojaško vrednost letal so pred to vojno zelo različno ocenjevali. Nekateri strokovnjaki, zlasti v Nemčiji in Italiji, so prerokovali, da bodo letala dozdašnji način vojskovanja čisto spremenila. In res je bilo že pri zasedanju Abesinije videti, kako važno je letalstvo. Nekateri italijanski strokovnjaki so celo zagovarjali misel, da bi se usta-

ncvilo pravo zračno brodogradje, ki naj bi nastopalo samostojno, tako kakor nastopa samostojno mornarica. Zračno brodogradje naj bi sejal nered v sovražno zaledje, rušilo prometne zveze, onemogočalo pripravljanje odpora in begalo prebivalstvo. Kak pomen ima tako bojevanje v praksi, nam je že pokazal dozdašnji potek bojev v tej vojni

EMILIO SALGARI IZGNANCI

I. poglavje

LETA 1880

Tobolsk sicer ni več sibirski prestolnica, ostal pa je še vendar eno najvažnejših in najbolj obljubljenih mest v zapadni Sibiriji.

Leži na desnem bregu Irtiša, Obovega pritoka, in kraljuje nad stepo, ki se širi v nepregledne daljave. Že od daleč se vidijo njegovi pisani zvoniki in zidovi, ki obdajajo palače.

Kakor vsa azijska mesta ima tudi Tobolsk dva dela. Zgornji del je na hribu in oklepa palače. Tu so poslopja vladnih uradnikov, vojašnice, ječe za izgnance, katedrala in nekaj manjših cerkev. V spodnjem mestu pa prebivajo bolj siromašni prebivalci in Tatarji. Hiše so po večini lesene in obdane z vrtovi, dosti je trgovin, ki imajo s pisanimi barvami preplešane strehe.

Čeprav je mesto že staro in so ga zgradili takoj po osvojitvi Sibirije, vendar svoje starosti ne izdaja. Edini spomenik, ki priča o njegovi zgodovini, je obelisk, ki so ga postavili v spomin Jernaku Timofejevu, pogumnemu hetmanu kozakov z Volge. Timofejev je v 16. stoletju s svojimi osemstoštiridesetimi vojniki premagal Tatarje in Ostijake in priboril Rusiji vse orjaško ozemlje od evropskih meja do Beringovega preliva.

V Tobolsku prebiva le malo Rusov, ki so po večini trgovci s krznom, vsi drugi pa so Tatarji in Samojedi. Mesto šteje 15.000 duš, to število pa stalno pada. Časih to število zraste za nekaj tisočev, toda to povečanje ni trajno, saj ga povzroče le izgnanci, ki potujejo skozi mesto.

Iz Tobolska pošiljajo te nesrečnike k prisilnemu delu v rudnike bakra in živega srebra. Ti rudniki so daleč stran v zasneženih stepah. V Tobolsku uklenejo ljudi na dolge verige in jih potem razpošljejo peš po neizmernih pokrajinah. Potovati morajo dolge mesece, časih dolga leta po globokem snegu, med ledenimi ploščami, ali pa pod žarečim solncem, med milijoni komarjev. Tu v Tobolsku jim določijo kraj, kjer se morajo potem pokoriti navadno do smrti.

★

Dne 27. decembra 1880 se je bližal mestu eden tistih parnikov, ki po Irtišu vozijo izgnance.

Na krovu je bilo vse polno vojakov z nasajenimi bajoneti.

Blizu jambora sta sedela z zvezanimi rokami in zastražena dva ujetnika. Časih sta izpregovorila kakšno besedo, toda videlo se jima je, da sta oba zelo zamišljena.

Eden izmed njiju je bil pravi orjak. Meril je skoraj šest čevljev v višino, imel je široka ramena in že na prvi pogled se mu je videlo, da je vojak. Človek bi mu prisodil

štirideset let, toda njegovo visoko čelo je bilo razorano od prezgodnjih gub. Njegov odkriti, prikupni obraz je izdajal čudno otožnost. Temnosinje oči so se mu časih pobleškavale, potem pa so postale spet tihe in mirne.

Njegov tovariš je bil njegovo živo nasprotje. Bil je srednje velik, črnolas in brkat. Tudi oči je imel črne in zdelo se je, kakor bi ležala nekakšna tenčica na njih. Njegov široki obraz je bil rožnat. Videlo se je, da ga prav nič ne motijo pogledi kozakov, ki so oprezno nadzorovali vsako njegovo kretnjo in vsako njegovo besedo. Tudi okovi na rokah ga menda niso motili.

Ko je bil parnik oddaljen le še kakšno miljo od Tobolska, se je mlajši ujetnik obrnil k svojemu zamišljenemu tovarišu:

»V tem mestu, polkovnik, bova torej izvedela, kakšna usoda naju čaka.«

»Najina usoda je že odločena,« je odvrnil orjak. »Sibirija naju čaka.«

»Bog ve, ali naju bodo poslali kam daleč?«

»Nedvomno. Vlada se boji nihilistov, zlasti pa Poljakov. Poslali naju bodo kam prav daleč, da nikoli ne bova več mogla upati na vrnitev.«

»Morda v Verhojansk ali pa še dalje, sedem tisoč kilometrov od Moskve!«

»Sedem tisoč kilometrov!« je vzkliknil mlajši. »Kako dolgo bo trajalo to potovanje?«

»Najmanj dve leti!«

»In vso to pot bomo morali prehoditi peš?« je Ivan preplašeno vprašal, potem pa je tišje nadaljeval: »Upam, da bova našla kakšno priložnost za beg.«

Prvi poskus poleta čez morje z orlovsko vprego

Na otoku Borkumu v Severnem morju stoji poseben spomenik, ki ga krasi štiri zlate orlovske glave. To je spomenik Julija Kaisererja, ki je hotel že pred sto leti preleteti Atlantsko morje. Pred sto leti seveda še ni bilo letal.

Ko je živel Julij Kaiserer na otoku Borkumu, so prebivalci pogosto hodili okrog njegovega bivališča z veliko radovednostjo. Može jim je zdel velik čudak. Bil je še zelo mlad, saj je štel šele 25 let, a pečal se je s čudnimi rečmi. Mnogo je presedel pri knjigah, od časa do časa pa se je pečal s svojimi štirimi orli, ki jih je imel na dvorišču priklenjene na močne verige. Z grozo so ljudje opazovali, kako jih je krmil. Čeprav so živali Kaisererja poznale, so se vrgle vselej proti njemu s pravo zversko besnostjo, ko jim je prinašal hrano. Če bi ne bile priklenjene na močne verige, bi ga raztrgale. Šele ko so se živali nasitile, so se pomirile in Kaiserer jih je lahko začel vaditi za posebno nalogo. Poleg tega je Kaiserer sestavljal tudi poseben balon. Od časa do časa se je Julij Kaiserer zamišljeno zagledal v listino, ki je visela na zidu nad priklenjenimi orli. To je bila patentna listina, izdana z dne 16. maja l. 1848. Nemški uradi so s to listino potrjevali Juliju Kaisererju patent o iznajdbi balona z vprego živih ptičev.

Vselej po krmljenju je Kaiserer priklenil orle na drog, ki se je vrtel okrog svoji osi kakor vrtiljak. Orli so tako leteli priklenjeni neprestano v krogu. Morali so leteti na povele in se ustavljati, ko jim je njihov gospodar ukazal. To je bila letalska šola Julija Kaisererja.

Naposled je Kaiserer menil, da so njegovi orli dovolj naučeni, in pripravil je vse potrebno za polet čez Atlantsko morje. Ob balonu se je zbralo seveda mnogo radovednežev. Ko so balon napolnili z lahkim plinom, je Kaiserer priklenil orle na poseben obroč. Nato je stopil v gondolo in dal znamenje možem, naj odvežejo balon. Balon se je počasi dvigal proti nebu. Nenadno pa sta dva orla začela balon vleči navzdol proti morju. Kaiserer je klical orle po imenih, jim dajal povelja, katera so prej vselej ubogali, a so bile živali za vse njegove besede gluhe. Balon se je nevarno nagibal in kmalu treščil na morsko gladino; zagledali so bili raco in se pognali proti nji. Balon je pokopal pod seboj čudaškega letalca. Gledalci so mu prihiteli takoj z ribičskimi čolni na pomoč, toda prispeli so prepozno.

Tako se je končal prvi poizkusni polet čez Atlantsko morje. Nanj nas spominja samo čuden spomenik z napisom: »V večem spomin Julija Kaisererja, ki se je ponesrečil zato, ker je pozabil na lovski nagon orlov.«

Črn kruh s čim več otrobi je pol zdravja

V Sredni Evropi pečejo po večini kruh iz pšenične ali ržene moke. To je razen krompirja najglavnejša hrana. Da bi vsakdo razumel, kakšno redilno vrednost ima kruh in kakšnega bi prav za prav morali peči, bi moral vedeti, kaj ima v sebi žitno zrno. Žitno zrno ima tri glavne dele: klicni del, v katerem je zarodek nove rastline, močnati beljak, v katerem so redilne snovi za novo na-

stajajočo rastlino, in trdo plast z lupino, ki je zaščitni plašč zrna. V klicnem delu so maščobe, beljakovine, vitamini in rudnine. Močnati beljak (ime beljak se nanaša le na barvo) ima v sebi po večini škrob in le malo beljakovin. Za redilnost ta beljakovina ni tako pomembna kakor beljakovina v klici. V plasti tik pod lupino so beljakovina, tolšča, rudnine in vitamini.

Pri mletju se zrno zdrobi tako, da se beljak razsuje v droben prah, ki prodre tudi skozi najfinejšo sito, medtem ko klicni del in zunanja plast odpadeta na otrobo. Čim manj zdrobimo zunanje plasti zrna, tem drobnejša in tem bolj bela je moka, ker vsebuje le močnati beljak, a večina zrna odpade na otrobo. Ta drobna moka je pa skoro sam škrob, kajti večina beljakovin, tolšč, rudnin in vitaminov ostane v otrobih. Zato je jasno, da kruh iz drobne bele moke ne more biti tako redilen kakor polbeli ali tako zvani polnozrnati, namreč iz moke, ki jo dobimo iz polno zmletega zrna z otrobi vred.

Razlika med redilnostjo belega kruha in redilnostjo črnega ni tako občutna, dokler si razen kruha lahko privoščimo še dovolj mesa, mlečnih izdelkov, zelenjave, sadja in podobnega, kar ima vitamine in druge nujno potrebne snovi. Če bi pa tudi druge jedi, ki jih uživamo, bile tako prazne kakor fini beli kruh, bi morali zboleti.

Nekateri trdijo, da človek ne more otrobov prebaviti, nova raziskovanja pa tega ne potrjujejo. Človek prebavlja otrobo prav tako dobro kakor žival, samo želodec mora imeti dober. Ljudje s pokvarjenimi želodci imajo težave, če jedo črni kruh z otrobi, toda to so le izjeme. Glavna zahteva je, da kruh iz otrobov dobro prežvečimo. Temeljito žvečenje kruha v ustih pospešuje delovanje žlez in želodca. Žleze izločajo sokove in tudi dovolj solne kisline, ki je dobro sredstvo za zobe. Če pa kruh ni dobro prežvečen, povzroča v črevesju nepravilnosti. Tudi že samo temeljito žvečenje kruha, zlasti trdega, je zelo koristno za zobovje. Dandanes že težavno najdeš mladega človeka, ki bi imel vse zobe zdrave, kar si razlagajo s tem, da je imel preveč mehko hrano in da premalo žveči. Z žvečenjem trdega kruha se zobje čistijo in dlesna drgnejo, kar je najboljšo sredstvo proti zobnim boleznim.

Kruh z otrobi mora biti dobro pečen in ne premehek. Dandanes pečejo kruh po večini v velikih pekarnah, kjer zelo hite in je zato pogosto premalo pečen. Kruh vsajajo v zelo tople peči in na testu se takoj naredi tenka neprepustna skorja, tako da voda ne more izhlapevati. Zato je kruh navadno premehek. Pred desetletji so sodili, da je okrog 27 odstotkov vode v kruhu dovolj za njegovo vlažnost, dandanes pa ima kruh dvakrat to-

Grenak nasmešek se je poigraval na polkovnikovih ustnicah. »Priložnost za beg?« je tiho vprašal, da ga ne bi kozaki slišali. »O, Ivan, saj ne poznate Sibirijske in ne slutite, kakšne strahote naju čakajo na živi verigi!«, ki potuje po neizmerni Vladimirjevi cesti! Če vam bodo zvezali tudi noge, če vam bodo bič, lakota in mraz vzeli vse moči, če boste ostali le še bedno, ranjeno okostje — kako bi potem mislili na beg?«

»Ali bova potovala z vsemi drugimi vred?« je vprašal mlajši čez nekaj časa. »Koliko stotin jih morda že čaka v jetnišnici v Tobolsku, koliko tovarišev, ki so tudi doživeli takšno usodo zaradi svojega političnega dela!«

»In kdo ve koliko tatov in morilcev bo potovalo in spalo z nama!«

»Kaj? Tudi s tatovi in morilci naju bodo družili?« je vzkliknil Ivan Sandorf. Jezna vročica mu je zalila obraz.

»Kaj se briga za to naša vlada, kaj se briga očka car! Nas, ki se borimo za svobodo, se boje bolj kakor zločincev, in zato še bolj pazijo na nas.«

Ivan je stisnil pesti.

Kozaški častnik surovega obraza in sivih sokoljih oči se jima je približal. Ko je zagledal žareče oči mladega moža, je obstal.

»Ali misliš še dolgo klepetati, ti? Jezik vrži že debelo uro, kakor bi se bil preveč napil vodke!«

»Nihče mi ne more prepovedati tega, da bi govoril,« je na kratko odvrnil Ivan.

»Da, jaz ti bom prepovedal! Pes nihilištovski.«

»Pes ste vi!«

Kozak je bil izorva presenečen zaradi takšne predrznosti. Potem na je dvignil kratki bič, ki ga je držal v rokah.

»Le udarite, če hočete! Krvave sledove vaše knute imam še od zadnjic!«

Ta odgovor je še povečal kozakovo jezo. Bič je švignil, toda mladega moža ni zadel. Polkovnik je po bliskovito skočil med oba in prestregel udarec s svojim mogočnim telesom.

»Ali vam ni znano,« je čisto mirno vprašal, »da so telesne kazni prepovedane. Ali vas moram o tem poučevati jaz, ki sem obsojen na dosmrtno ječo in ki sem bil pred mesecem še vaš poveljnik. Vem,« je nadaljeval in zaškril z zobmi, »da se v srcu Sibirijske vojske in policije prav nič ne sramujejo, če do krvi bičajo ljudi, ki se ne morejo braniti. Toda zaenkrat še nisimo v srcu Sibirijske, nismo še tako daleč od sveta.«

Porogljiv nasmešek je spačil kozakov obraz, njegovi ljudje pa so iz opreznosti porabili za puške in prekrižali bajonete.

Polkovnik se tega ni ustrašil. Vzpel se je kvišku in vzkliknil z ukazujočim glasom:

»Stran z bičem! Morda bom še kdaj polkovnik Sergej Vasiljev, ki ga poznate. Takrat pazite!«

Kozak se je nehal smejeti. Roka z bičem mu je omahnila.

»Res je,« je počasi rekel, »naš očka car ne mara, da bi preveč uporabljali knuto.«

Obrnil se je in se naslonil ob ograjo, kakor bi bil hotel opazovati tok reke. Polkovnik pa je spet sedel k svojemu tovarišu. Verige so zažvenketale.

»Hvala vam,« je rekel Ivan ves ganjen.

»Že drugič ste me rešili nasilnosti te surovine.«

»Pazite!« ga je opozoril Sergej Vasiljev. »Tu se ljudje še nekako boje mojega prejšnjega položaja. Ko pa bom priklenjen na živo verigo, bom tudi jaz samo še ubog izgnanec, kakor vsi drugi... Glejte, tamle je grad s svojimi mračnimi zaporji. Čez dobro uro bova že vedela, kakšna usoda naju čaka.«

»Ali naju bodo spet zasliševali?« Vasiljev je prikimal.

»Spet bodo poizkusili iztisniti iz naju imena!«

»Jaz ne bom ničesar izdal.«

»V Sibiriji sva, Ivan!«

»Pravim vam, da ne bom ničesar izdal. Ali mislite, da bi bil zmožen takšne podlosti?«

»Carska policija se ne ustraši nobenega sredstva. Sibirijska ni Rusija, tega, kar se tu zgodi, ne zvedo ne v Moskvi ne v Petrogradu. Mučili naju bodo, da nama razvežejo jezik.«

»Nobena muka me ne bo premagala!«

»Čestitam vam, mladi mož,« je dejal polkovnik. »Tudi iz mene ne bodo izsilili nobenega imena.«

Iznenada pa je zavzdihnil.

»Vem, da imate velike skrbi, polkovnik,« je sočutno dejal Ivan.

»Da, če se spomnim svoje drage sestre, ki mi je edina še ostala, me začne boleti srce, in kar moči mi pojema. Uboga Marija Fedorovna!«

Tedaj je vzkliknil krmar: »Tobolski!«

Polkovnik se je dvignil. Verige, ki so mu uklepale zapestja, so mu zažvenketale.

»Zdaj se bo začel nov boj!«

Iko vode v sebi in zato ni primeren za žvečenje. Če kruh ni dovolj dobro pečen, se v ustih ne drobi in se valjajo pod zobmi le

žganci, ki se slabo premešajo s slino. Skorja bi morala biti debela vsaj centimeter, da bi imeli zobje dovolj opravka.

8000 učenjakov išče zlato v Rusiji

V zadnem času so začeli v Rusiji v večji meri pridobivati zlato. Glavna izpodbuda za povečano pridobivanje je bila v tem, da je hkratu z razvrednotenjem valut rasla vrednost zlata. Tako je Rusija lažje odplačala svoje dolgove z manjšo količino zlata. L. 1931. so znašale njene obveznosti 1400 milijonov rubljev, l. 1935. pa samo 120 milijonov, a razen tega so še stalno rasle zaloge zlata v ruski državni banki.

Rusija, ki je bila l. 1930. v pridobivanju zlata na četrtem mestu na svetu, je dosegla l. 1934. že drugo mesto, to je takoj za Južno Afriko. To mesto si je doslej ohranila. Leta 1938. je znašala ruska pridobitev zlata okoli 15 odstotkov svetovne pridobitve zlata.

Čeprav izvažala Rusija večino svojega zlata in plačuje z njim uvoženo blago, se je kljub temu povečal zaklad državne banke od 25.5 milijona v l. 1935. na 33 milijonov unč na-

sledno leto.

Najpomembnejša nahajališča zlata v Rusiji so v Uralu, v Altajskem gorovju, v vzhodni Sibiriji, na Jakutskem, Baškirkem, v porečju Lene in na obali Tihega morja. V Rusiji je zaposljeno okrog 8000 zemljoslavec, ki stalno iščejo nova ležišča zlata. Glede na njihovo razsežno delo je treba pričakovati, da se bo pridobivanje zlata v prihodnjih letih še znatno dvignilo.

Ob koncu l. 1933. se je pogajala Rusija z Ameriko glede nabave posebnih strojev za pridobivanje zlata. Te stroje je tudi dobila. Ruski strokovnjaki so se v industriji zlata naučili največ od Američanov. V evropski Rusiji sami je 62 nahajališč zlata, kjer zlata niso nikdar pridobivali. Strokovnjaki trdijo, da se bo Rusija kmalu postavila na čelo pridobivanja zlata, če se ji bo posrečilo vzdržati dozodajšnje napredovanje dela.

× **Novo lovsko letalo.** Poveljstvo za obrambo angleške obale je prejelo prvo serijo novih vodnih letal tipa »Lerwick«. To je monoplan z dolgimi krili, ves iz kovine, zgrajen nalašč za izvidniške polete na velike daljave. Letalo ima dva motorja. Kakor letalo tipa Sunderland je »Lerwick« izvrstno oborožen za obrambo. Razpetina njegovih kril znaša 27 m. Letalu streže šest mož. To najnovejše letalo presega po svoji hitrosti lovsko letalo.

× **Ruski telovadni praznik.** Medtem ko divja vojna v sosednjih državah, se v Rusiji pripravljajo na svoj športni praznik, ki bo 18. julija na Rdečem trgu v Moskvi. Tega praznika se bodo udeležili tudi zastopniki tistih krajev, ki jih je Finska nedavno odstopila Rusiji. Finci bodo oblečeni v svoje narodne noše. Plesali bodo finske narodne pleske.

× **Letalci so najdražji vojaki.** Nedavno so angleški listi objavili razpravo o tem, koliko stane preskrba posameznega vojaka v

angleški vojski. Vsi menijo, da sta današnje vojskovanje in preskrbovanje vojske dvakrat dražji kakor v vojni l. 1914 do 1918. V bivši svetovni vojni so državo stali hrana, obleka, obutev, zdravljenje, stanovanje, plača in potovanje posameznega vojaka 40 tisoč dinarjev na leto. Stroški za posameznega vojaka za puške in ostale vojne potrebe, pri čemer je všteto tudi strelivo, so znašali kakšnih 30.000 dinarjev, tako da je sleherni angleški vojak v svetovni vojni stal državo okrog 70.000 dinarjev na leto. Zdaj pa stane državo vsak angleški vojak povprečno 120.000 dinarjev na leto. Najdražji med vojaki so letalci. V svetovni vojni je stal vsak letalec Anglijo povprečno 150 tisoč dinarjev. Medtem pa so se letala zelo podražila, razen tega je zdaj na letalu tudi več oseb kakor prej. Angleško stane zdaj vsak letalec 500 tisoč dinarjev na leto. Mornarji v vojni mornarici stanejo Anglejo precej manj, in sicer okrog 90.000 din na leto. Pri tem niso všteti stroški za gradnjo in opravljanje vojnih ladij. Če še to prišteje-

mo, stane Anglijo zdaj vsak mornar 130.000 din na leto.

× **Sovjetski vojaki v Litvi izginjajo.** Moskvska agencija Tas poroča: Komisar za zunanje zadeve Molotov je objavil sporočilo, da so v zadnjih dneh skrivnostno izginili nekateri vojaki člani ruske posadke v Litvi, ki je v smislu sporazuma na tem ozemlju. Zato je 25. maja komisar Molotov v imenu sovjetske vlade izročil litvanski vladi zahtevo, naj litvanska vlada takoj onemogoči tako izzivanje, ki bi lahko imelo hude posledice. Sovjetska vlada upa, da bo litvanska vlada pristala na to zahtevo in da sovjetska vlada ne bo priseljna zaradi tega odrediti drugačnih ukrepov.

× **Kokošje srce je živelo 27 let.** Nedavno je v Rockefellerjevem zavodu v New Yorku umrlo po 27 letih kokošje srce, ki so ga ohranjali ves ta čas umetno pri življenju. Današnja znanost je že tako napredovala, da lahko ohrani pri življenju dele živalskega ali človeškega tkiva, in sicer v redilni raztopini ali v toku naravne krvi.

× **Velikanski meteorji nad Ukrajino.** Iz Moskve poročajo: Pred dnevi so v Černigovu v Ukrajini opazili velikanski meteor, ki je hitel po nebu proti severovzhodu in se iskril v snopastih plamenih, naposled pa je izginil med velikim vozom in zvezdo severnice. Še nedavno je v istem kraju s silnim bobnenjem padel meteor na zemljo in izkopal dva metra globok lijak. Njegovi ostanki so tehtali pet kilogramov.

× **Po 300 letih spet najden zlati rudnik v Ameriki.** Manuel Torrez je star 70 let, a vesele se, da bo na stara leta obogatel. Prepričan je namreč, da je odkril visoko v gorah južnega Colorada v Ameriki rudnik, v katerem so Španci pred 300 leti pridobili mnogo zlata. Rudnik je odkril lani jeseni, toda preden si je lahko vzel s seboj vzorec rude, ga je presenetil tako silen snežni vihar, da se je moral naglo vrniti. Nedavno je odpotoval spet na planine v upanju, da bo rudnik našel, ko bo skopnel sneg. Rudnik je blizu gore Culebre. Njegovi prvotni lastniki Španci so ga baje opustili pred 300 leti, ko so jih poklicali nazaj v Evropo, kjer je besnela tedaj vojna. Ko so lastniki odpotovali, so vhod v rudnik skrbno zakrili. Pustili so tam le kos lesa, ki je označeval zakriti vhod v rudnik. Vprašanje pa je, ali je les ostal v resnici tako dolgo ohranjen in ali je Torrez res odkril znameniti stari rudnik.

2. poglavje

ZASLIŠEVANJE

Parnik se je bližal pristanišču.

Nekaj kozakov pešcev, zavrtih v debele, sive plašče in z mogočnimi kučmami je čakalo na pomolu. Prestopali so se od mraza in butali s kopiti svojih pušk po tleh.

»Hitro se odpravita!« je kozaški častnik zaklical obsojencema. »Izpravnik« vaju čaka. Svetujem vama, da ga ne jezita preveč.

Kozaki so obkolili vse ujetnike in jih odgnali čez pomol.

Ker je bilo še zgodnje jutro, na cestah ni bilo dosti ljudi. Odsotnost radovednih gledalcev je bila ujetnikom prav všeč. Le nekaj Tatarjev z debelimi kučmami so srečavali vso dolgo pot.

Stopali so po spodnjem mestu. Kozaki so imeli v rokah nabite puške, da bi lahko takoj streljali, če bi se hotel kdo upirati. Zlasti so pazili na Vasiljeva in Sandorfa. Potem je šla pot navkreber proti zgornjemu mestu in ječam.

Oba naša znanca so oddvojili od drugih in nekaj vojakov ju je odvedlo proti gubernatorjevi palači.

Spravili so ju v celico, ki je imela komaj štiri metre v kvadrat. Skozi dvakrat zamreženo okno je sililo le malo svetlobe. Edino pohištvo v celici je bila lesena klop, ki je služila hkrati za posteljo.

Težka železna vrata so se za njima zaprla. Slišali so se le še odmevi odhajajočih vojakov.

* Izpravnik je bil v carski Rusiji policijski predstojnik.

»To naj bo najina soba?« je vzkliknil Ivan in se zgrozil. »Niti stekel ni v oknih in nobene odeje za mraz nama niso pustili. Kaže, da je sibirski vladar zelo varčen, res.«

»Zadovoljna morava biti, da imava še streho nad glavo.« je dejal polkovnik z grenkim nasmehom. Na postajah ob Vladimirjevi cesti tega ne bo zmerom.

»Kaže, da bi se tu svojih ujetnikov radi hitro iznebili. Pljučnica — in konec je.«

»Kaj jih briga, če živimo ali umremo! Čim več mrtvih, tem manj ljudi morajo nadzorovati.«

»Polkovnik, muke izgnancev so menda dosti hujše, kakor smo v Rusiji mislili!«

»Videla bova še vse. Bojim se, da bova večkrat želela smrti, da naju reši!«

»Tiho, nekdo prihaja.«

»Izpravnik naju čaka,« je dejal starejši ujetnik. »Ali mu bova kos?«

Vrata celice so se odprla. Kozaški častnik je vzkliknil:

»Sergej Vasiljev!«

★

Polkovnik je prebledel, toda bil je pripravljen na vse. Tovarišu, ki je ostal v celici, je stisnil roko in šel za vojaki, ki so ga gnali po dolgem hodniku.

Stopili so z njim v veliko dvorano, ki jo je ogrevala ogromna peč. Za zeleno mizo je sedel možak petdesetih let. Ogrnjen je bil s plaščem. Črte njegovega obraza so bile trde, oči jeklene, nos koničast. Dolga rdečkasta brada mu je zakrivala vrat.

Nekaj trenutkov je gledal polkovnika. Potem se je udobno zleknil v naslanjač in vprašal:

»Vaše ime?«

»Saj ga že poznate,« je odvrnil polkovnik. »Toda slišati ga hočem iz vaših ust.«

»Sergej Vasiljev.«

»Vaš poklic?«

»Polkovnik v finskem polku.«

»Vaša starost? Kje ste se rodili?«

»Ena in štirideset let. Rodil sem se v Varšavi.«

»Poljak ste torej? No, zdaj se pa prav nič več ne čudim. Oženjen?«

»Ne.«

»Sorodnikov nimate?«

Polkovnik ni odgovoril. Toda njegov obraz je izdal vznemirjenost.

»Mislim, da to ni zanimivo,« je odvrnil.

»Motite se! Tudi sorodnike obsojencev moramo nadzorovati.«

»Nimam sorodnikov!«

»Lažete! Sestro imate!«

»Pred šestimi meseci je izginila.«

»To se pravi, da ste jo sami kam poslali.«

»Poiščite jo.«

»Nikari ne dvomite, da je ne bi našli!«

»Ali jo hočete zaplesti v ta proces in jo poslati v Sibirijo? Njo, ki nikoli ni grešila proti zakonom te države?«

»Rekel sem vam, da jo bomo nadzorovali. Nič drugega. V vašem procesu je brez pomena. Povejte mi samo, kje se nahaja. S tem boste le izboljšali svoj položaj.«

»Da bom svoj položaj izboljšal?« je vzkliknil polkovnik z grenkim nasmehom. »Vem, kaj pomenijo takšne besede iz ust sibirskega mogočnika, ki gospoduje daleč od očke carja!«

»To je žalitev!« je vzkliknil policijski predstojnik. »Pazite se!«

»Sprejmite moja beseda, kakor jih hoče-

× **Stoletniki.** 100 letni strojevodja John Horan se lahko ponaša s 83 leti službe pri železniški družbi Milwaukee Railroad. Ponošen je na to, da je opravljal to službo že tedaj, ko zdajšnjega ravnatelja družbe sploh še ni bilo na svetu. 111letni grški kmet Panielos Velmos prepotuje vsak dan 25 km, da prodaja v mestu jajca in kokoši. Mož je še danes strasten plesalec, ki mu ne uide nobena vaška veselica. 105letna Magdalena Niedzialkova iz okolice Lvova je stopila petič pred poročni oltar. 100letni Turek Ferid Bej je prišel na sodišče v Carigradu in zahteval, naj ga ločijo od desete žene, da bi se lahko oženil z 19letnim dekletom. — 106letni Jim Claders iz Michigana je prava uganka, ki si ne morejo razlagati, kako je mogoče, da možak sploh še živi, ker ga že od svojega 30. leta dalje rad cuka. Vsakega drugega bi bil alkohol že davno uničil.

× **Poseben način reklame.** Hranilnice raznih švedskih mest delajo svojevrstno reklamo. Prva je začela stockholmska velika banka, ko je dala ob posebni priliki iz letala nad mesto spustiti več hranilnih knjižic, v katerih so bile zapisane znatne vsote. Kdor je takšno knjižico našel, si jo je lahko obdržal. Zdaj so tudi drugi švedski denarni zavodi začeli s takšnimi darovi iz zraka pridobivati ljudi za štedenje. Najditelj knjižice nima drugega dela, kakor da stopi do hranilnice, ki je knjižico izdala, in da to knjižico predloži, da si otvori račun. Pogoj je le ta, da se začetna vsota, ki jo daruje hranilnica, neki določeni čas ne sme dvigniti.

× **Človek se lahko potaplja 35 metrov globoko brez posebnih priprav.** Z modernimi pripravami za potapljanje so že dosegli globino 1000 metrov. Predreti pa še globlje v skrivnosti morskih globin pa je le vprašanje trdnosti tvarine, iz katere je narejena potapljaška priprava. Največja globina, do katere se človek lahko potopi brez kakršnegakoli pomožnega sredstva, je zelo omejena. Dr. Robert Stigler, ki je delal številne poskuse z raznimi potapljači, je ugotovil, da je največja globina, do katere se človek lahko potopi brez posebne priprave, približno 35 m. Ta pritisk lahko človek še prenese. V večjih globinah bi bil zrak v pljučih preveč stisnjen, kar bi pomenilo nesrečo. V globini 35 m lahko ostane potapljač le nekoliko minut. Naidaljši čas, ki ga lahko prebije potapljač pod vodo brez dihalne priprave, je okrog štiri minute.

te. Vem, kaj me čaka. Hujšega, kakor mi je namenjeno, ne more biti.

Policijski šef je bil menda presenečen zaradi ujetnikovega poguma. Najbrž je prvič slišal takšne besede iz kaznjencevih ust. Toda njegova jeza se je hitro izkadila.

»Pogumni ste,« je rekel. »Škoda, da ste se zapletli v zaroto. Morali bi bili ostati v vojski.«

Potem je zamišljeno šel nekajkrat po sobi, naposled pa je obstal pred polkovnikom, ga ostro pomeril z očmi in dejal:

»Nihilist* ste torej?«

* Nihilisti so bili tajna stranka, ki je hotela doseči večje ustavne svoboščine in ki se je večkrat posluževala tudi nasilnih sredstev.

Polkovnik se je zdrznil, toda odgovoril je prav mirno:

»Kdo pravi to?«

»Policijsko poročilo iz Rige!«

»Zaradi takšnega suma so me prijeli in mi naprtili proces, toda čokaza za mojo krivdo niso prinesli.«

»V vašem stanovanju so našli nihilistične letake!«

»Tega ne tajim, toda kaj naj to pomeni?«

»Za carjevega vojaka mnogol!«

»Nikoli nisem bil nihilist.«

Policijski predstojnik je zmajal z glavo, kakor bi bil hotel pokazati, da polkovnikovim besedam ne verjame. »Pa so vas vendar obsodili na dosmrtno prisilno delo.«

»Tudi pravica se časih zmoti.«

»Carska?«

»Ta še rajša kakor kašna druga...«

Izpravnik je dvignil glavo in dolgo gledal polkovnika. »Mislite?« je ujedljivo rekel

Popotnikova torba

50 letnica šmartinskega »Zvona«

Šmartno pri Litiji, junija.

Letos poteče petdeset let, ko je pokojni nadučitelj Bartel Ivan v preprosti slovenski vasi Šmartnem pri Litiji zbral okrog sebe navdušeno pevsko družino iz vrst preprostih kmečkih, delavskih in obrtniških ljudi. Takrat se je začel oglašati naš »Zvon«.

Šmartinčani so sicer veselo prepevali tudi že prej v bivšem Bralnem društvu pod vodstvom pokojnih nadučiteljev Adamiča in Pina. Bili so hudi časi. Mačeha Avstrija in njeni priganjači so ovirali vsak napredek slovenske vasi. Pevsko društvo »Zvon« v Šmartnem je delovalo v teku petdesetletja skoraj neprestano. Prebrodilo je vse težave podeželskega društva, prestalo vse stiske ob pomanjkanju pevovodij. Z lepo pesmijo je budilo našo nacionalno zavest doma in po naši domovini z gojitvijo skladb vseh treh vej našega naroda. Častiljivi pravor »Zvona« je dvigal narodni ponos Šmartinčanov.

»Zvonovci« pa niso samo prepevali, poleg petja so gojili tudi odrsko umetnost. Zelo uspešni so bili njih nastopi v igrah, operetah in na koncertih. Kadar se je oglašil naš »Zvon«, so se polnile dvorane, ob nastopih pod milim nebom so se pa polnili obširni prostori z občinstvom, ki je z gromkim ploskanjem kazalo zadovoljnost z našimi vrliimi pevci in pevkami.

Ne bi bilo prav, če bi se ob tej priliki ne spomnili ustanovnih članov »Zvona«, in sicer rajnkega Knafliča Franca, rajnkega Watzka Vinka in še živečega najstarejšega pevca Hauptmana Franceta — Polarjevega očeta, ki še danes uživa ob spominih na lepe pevске nastope, bivšega tamburaškega zboru, in pa kumice pokroviteljice, ge. Marije Zoretove iz Črnega potoka. Dolga vrsta pevovodij, po večini iz vrst požrtvovalnega učiteljstva, Adamič, Pin, Bartel, Lajovic, Stoviček, Jerab, Mislav, Švara in Premelč dokazuje, da je naše učiteljstvo razumelo glas »Zvona«. V zlati jubilej vodi »Zvon« z vso požrtvovalnostjo in mladeniško čilostjo pevovodja šolski uravritelji g. Maks Kovačič.

»Da, gospod, strah pred nihilizmom je našo pravico žal že pogosto preslepil.«

»Ali nimamo prav, če lovimo vse tiste, ki pripadajo tej morilski tolpi?«

»Morilski tolpi?« je ušlo polkovniku in kri mu je zalila obraz.

»Kako? Ali so ti ljudje kaj drugega?«

»Po večini so idealisti, ki se bore za svobodo ruskega naroda.«

»Carja hočejo ubiti!«

»Ne, sinove mlade Rusije ne ubijajo! Carja ne sovražijo kot človeka, ampak kot samosilnika. Sovražijo krivice in okrutnosti, ki jih deli ruska policija v carjevem imenu. Toda srečni bi bili, če bi v carju lahko gledali res dobrega, za narod skrbečega vladarja.«

Izpravnik je planil kvišku in kriknul: »Izdali ste se! Nihilist ste! Povejte imena svojih pajdašev ali pa...«

Vasiljev je ostal miren. Prekrižal je roke in posmehljivo rekel:

»Le povejte do konca.«

»...ali pa vam jih bomo iztrgali!« je vzkliknil izpravnik ves besen.

»Poizkusite, nimam tovarišev!«

»Kmalu bomo videli. Hej, zdaj pa privedite še drugega!«

Štirje kozaki, ki so stali pred vrati, so na ukaz prihiteli. Izpravnik se je spet spustil v naslanjač in udaril z bičem po mizi.

Čez nekaj minut so privedli Ivana, ki je bil zelo blede.

»Ali sem zdaj jaz na vrsti?« je v zadregi vprašal in se priklonil pred mogočnikom.

»Da, pes zarotniški! Tegale moža si ogledaj. Ali ga poznaš?«

Proslava jubileja bo po temle sporedu: 8. junija zvečer ob 20. bo podoknica kumic gospe Mariji Zoretovi. V nedeljo 9. junija bo dopoldne maša za umrlimi člani in članicami popoldne ob pol 13. do 14. sprejem gostov na postaji v Litiji, ob pol 16. velika ljudska slavnost pod milim nebom v Šmartnem z nastopi domačega zboru in zborov drugih bratskih pevskih društev. Polovična voznina je dovoljena. Ta dan bodi praznik naše pesmi in našega dela. Kdor hoče videti lepo Šmartinsko vas in slišati »Šmartinsko himno«, naj pride v nedeljo v Šmartno.

Strašna toča v Slovenskih goricah

Maribor, junija

Predzadni ponedeljek je bil za velik del Slovenskih goric usoden. Zadel je najlepše kraje goric nesreča v obliki toče, kakršne najstarejši ljudje ne pomnijo.

Omenjenega dne popoldne so se zbrali nad Slovenskimi goricami temni oblaki in vihar je začel pritiskati. Ni trajalo dolgo, pa se je vihl strašen naliv, kakor bi se bili utrgali oblaki, nato pa se je vsula toča, ki je v nekaj minutah vse pobelila.

Toča je oklestila vse kraje med Muro in Cmurekom, pa navzdol do bližnje Pesnice in na zapadu nekako do železniške proge Maribor—Št. 11. Prihrumela je tudi na zapadno stran oroge ter padala v Kungoti in Svečini, vendar tam ni napravila take škode. Zlasti je poškodovala južozapadni del župnije Marije Snežne, del župnije Sv. Ane, skoro ves Sv. Jurij, najhuje pa občini Malno in Partine, potem skoro vso župnijo Sv. Jakob in tudi velik del župnije Jarenine. Pri Mariji Snežni, pri Sv. Juriju in pri Sv. Jakobu so še drugega dne ležali celi kupi toče. Uničeni so zimski setev, vinogradi in sadovnjaki. Trava je zbita čisto v tla, tako da ne bo košnje.

Med neurjem je tudi silno treskalo. Strela je udarila na številnih mestih in zažgala med drugim pet domačij, ki so zdaj po vrhu vsega še brez strehe.

O tej strašni nesreči sta bila obveščena tudi banska uprava in sresko načelstvo Maribor levi breg. Prebivalstvo prizadetih krajev bo potrebno izdatne pomoči.

3. poglavje

ZEJA

Pri tem nesramnem nagovoru je Ivan vzdignil glavo in mračno premeril izpravnika. Njegova začetna zadrega se je umaknila jezi.

»Mene ste imenovali psa?« je vprašal s stisnjenimi zobmi.

»Kaj pa si drugega?«

»Človek, ki zahteva, da delate z njim kakor s človekom!«

»Ki pa je vreden manj kakor pes!« je zaničljivo vzkliknil izpravnik.

»Čast delate naši policiji!«

»Molči! Odgovarjaj na moja vprašanja! Ali poznaš tega moža?«

»Ne!«

»Lažeš.«

»Ponavljam, da ga ne poznam!«

»A, tako je torej? Videli bomo. Tvoje ime?«

»Ivan Sandorf.«

»Poklic?«

»Študent na visoki šoli v Odesi.«

»Od česa si živel?«

»Od rente.«

»Ali si bogat?«

»Bil sem. Vlada mi je zaplenila vse premoženje.«

»Ali imaš sorodnike? So bogati?«

»Da, zelo bogati.«

»Česa te dolže?«

»Saj veste to bolje kakor jaz. Dolže me, da sem nihilist.«

»In tudi si. Pri tebi so našli doma razne papirje, ki pričajo to.«

»Papirji so bili last nekega mojega tovariša.«

(Dalje)

Iz naših delavskih krajev

Medvode

Tombola podružnice Narodne strokovne zveze v Medvodah, ki bi se imela vršiti v nedeljo, dne 9. junija t. l., se zaradi izrednih razmer preloži na nedoločen čas. S tem opozarjamo vse podružnične člane, kakor tudi ostalo občinstvo, ki naj blagovoli vzeti odločitev na znanje.

Delavstvo tovarne Tanin v Goričanah je doseglo zopet majhen povišek na svoje temeljne plače. Dobili smo sporočilo od naših zaupnikov, da je uprava dovolila 10% povišek k dosedanjim temeljnim plačam. Tako znaša skupen povišek 20% k dosedanjim plačam. Povišek smo dosegli s sodelovanjem zaupnikov in zavednega članstva podružnice NSZ. Tovariši, zavedajte se, da je v organizaciji moč in kjer je moč, tam so tudi uspehi.

Jesenice-Javornik

Zaradi stalno naraščajoče draginje so zaprosile delavske strokovne organizacije upravo KID za ponovno priznanje draginjskih doklad vsemu delavstvu. V vlogi ugotavlja, da so se cene dvignile od septembra 1939 do konca marca 1940 za 29%, tekoče mesece pa se še stalno dvigajo. Delavstvo pričakuje, da bo uprava KID upoštevala temeljene zahteve strokovnih organizacij in nakazovala odslej draginjske doklade, ki so navedene v omenjeni vlogi.

Črna

»Delavska politika« je prinesla v 60. številki članek, v katerem pravi pisec tega članka:

»Zadnje čase smo imeli priliko čitati v glasilu NSZ toliko vesti iz naše mežiške doline in poleg tega toliko napadov na nas socialiste in na naše svobodne organizacije kot še zlepa ne.«

Ako hočemo pogledati resnici v obraz, moramo ugotoviti, da je takih napadov, kot jih omenja pisec, objavila »Delavska politika« več kot »Nova Pravda«. Odkar je minula volilna borba, ni objavila »Nova Pravda« sploh nobenih vesti iz mežiške doline, v katerih bi napadali sodruga. Dobro nam je znana kuhinja od koder izvirajo napadi »Delavske politika«. Vemo tudi, da pisec omenjenega članka ni posebno priljubljen pri svojih sodrugih in se utegne nekaj zgoditi, da ga bodo njegovi lastni ljudje izločili iz svoje srede. Čudno se nam zdi, da omenja članek Narodno strokovno zvezo, ki ni pri tem prav nič prizadeta. G. dopisnik, drugič govorite resnico, pa se vam ne bo treba posluževati Narodne strokovne zveze. Zelo dobro vas poznamo in razumemo stanje, v katerem se nahajate. Grehe preteklosti hočete vreči na nas: mi pa pravimo, pometajte pred svojim pragom! Časi, v katerih živimo, zahtevajo močnatost in odločnost. Zato je boljše, da take Jožefove šale o oslu dobro premislite, ker je osel zelo muhasta, trmasta in vztrajna žival.

Novo mesto

V nedeljo, dne 2. junija t. l. se je vršila v Novem mestu širša seja, na katero je prišel tudi zastopnik centrale. Iz podanih poročil je bilo razvidno, da podružnica obstoja šele 5 mesecev. Njeno dosedanje delo pa je ogromno. Podružnica je v prvi vrsti posvetila največjo pažnjo organiziranju delavstva v Novem mestu in okolici in gojila pravo tovarištvo med delavstvom ter ga tako vzgojila za akcije, ki jih bo morala podružnica izvesti v socialno zaščito novomeškega delavstva. Do sedaj je imela podružnica precej prireditve, ki so vse lepo uspele. Sedaj pa si je dala podružnica glavno nalogo, da se uredijo delovni odnosi ter tako zaščiti socialno šibkejšega delavca.

Vse delavstvo opozarjamo, da pri vseh zdravniških pregledih zahteva listek, kate-

rega potem lahko predloži delodajalcu v izplačilo bolniškega tedna. Ponekod dajo zdravniki sami brez zahteve delavca to potrdilo. Ker pa to pri nas ni v navadi, morate vsi zahtevati, da se vam to potrdilo izda.

Pri pregledu blagajne se je ugotovilo, da več članov ni poravnalo članarine. Izjemoma bo blagajnik napravil ta mesec proračun šele v nedeljo in prosimo, da do tedaj vsi tovariši poravnajo članarino, sicer jim bo ustavljeno pošiljanje »Nove Pravde«; na drugi strani pa se bodo neredni člani črtali iz podružničnega seznama. Vsako nedeljo je eden od odbornikov od 10. ure dalje v Sokolskem domu, kjer se lahko poravnajo članarina, na drugi strani pa iznese svoje želje in težnje.

Loke pri Zagorju

Mi delavci najtežje prenašamo nagel dvig draginje, kajti na eni strani imamo številne družine, katere prav težko preživljamo, na drugi strani pa smo močno zadolženi in to še iz slabih let. Sedaj pa je prišla najhujša mora delavstva, katero bi morali na vsak način odpraviti. Nam samim ni prijetno, da moramo vedno nadlegovati podjetja, toda če se nikakor ne da odstraniti in zadrževati dvig draginje, smo seveda tudi mi primorani potrkati na delodajalčeva vrata. Pri nas delavstvo nikakor ne more izhajati z dosedanjimi prejemki in se povsod slišijo glasovi kdaj se bo pričelo novo mezdno gibanje. Delavstvo ve, da so organizacije vezane na pogodbo, toda ve pa tudi to, da so nastopili trenutki, v katerih ni mogoče računati na obveze, temveč edino poslušati želodce lačnih delavskih družin. V tak h življenjskih interesih je prav gotovo, da morajo odpasti vsi predhodki in vse obveze ter je treba delavstvu nujno pomagati, da bo zmožno svojega težkega produktivnega dela, na drugi strani pa da bo ta delavec lahko pošteno preživel svojo družino.

Morda res draginja še ni stopila preko 6 točk, toda delavci prav v zadnjih časih najbolj občutimo nagel porast draginje in zato bi bilo potrebno, da nam TPD priskoči na pomoč in nam zviša mezde.

Podružnica sporoča, da je zadeva glede odtegljajev din 10 precej zamotana kajti kljub urgencam ministrstvo še do danes ni izreklo svojega mnenja. TPD pa še naprej odteguje delavcu, ki gre na orožne vaje teh din 10. Ta zadeva še do sedaj ni razčiščena, vemo pa, da po gotovih drugih podjetjih ne odtrgujejo in zato bi želeli, da tudi TPD ne bi odtegovala teh din 10.

Dokler pa ministrstvo ne bo izreklo svojega končnega mnenja, bo pač ostalo pri tem, če TPD sama ne bo hotela popustiti.

Vsak delavec, ki gre na orožne vaje, je popolnoma upravičen, da mora dobiti poleg štiritedenske temeljne mezde še draginjsko doklado.

Vsak tovariš, ki želi kakega pojasnila, naj se obrne na tov. tajnika, ki mu bo dal vsa potrebna pojasnila in navodila. Ta hrani tudi vso potrebno socialno zakonodajo tako tudi obče rudarske policijske predpise, ki so lani stopili v veljavo in če kdo želi, jih lahko dobi na vpogled.

Videm-Krško

V sredo, dne 29. maja t. l. so se pričela pogajanja za sklenitev prve kolektivne pogodbe za delavstvo tovarne celuloze v Vidmu pri Krškem. Pri pogajanjih sta bila navzoča zastopnika podjetja, delavce pa so zastopali zaupniki in zastopnik centrale iz Ljubljane.

Pri podrobnih razgovorih smo prišli do tega, da smo se v glavnem sporazumeli glede besedila nove kolektivne pogodbe, tako da lahko rečemo, da je besedilo nove kolektivne pogodbe že sprejeto od obeh strani. V teku tega tedna pa bomo reševali najvažnejše

vprašanje, t. j. vprašanje tarifne lestvice za delavstvo celulozne tovarne. Ker je delavstvo enotno organizirano, upamo, da tudi tu ne bo težav ter da bomo prišli do sporazuma, in da bo delavstvo dobilo tarifno lestvico, ki bo deloma odgovarjala danim razmeram. Vsekakor pa s tem ne bo napravljen konec, kajti organizacija bo budno pazila, da delavstvo ne bo preveč utrpelo radi naglega porasta draginje, na drugi strani pa bo z delavstvom skrbela, da se bodo razmere v novi tovarni popolnoma uredile, kar bo v korist delavstva in podjetja.

Jesenice

Za mesec junij 1940 se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in na praznik, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane pri Bratovski skladnici brez razlike na njih bivališče, in sicer 2. junija g. dr. Keržan Bartol, 9. junija g. dr. Tancar Avguštin, 16. junija g. dr. Hafner Jože, 23. junija g. dr. Keržan Bartol, 29. junija g. dr. Tancar Avguštin, 30. junija g. dr. Hafner Jože.

RADIO LJUBLJANA

Nedelja, 9. junija: 8: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Klavirski koncert prof. Silve Hrašovčeve. — 9: Napovedi, poročila. — 9.15: Pisan polje (plošče). — 9.45: Verski govor (dr. Ignacij Lenček). — 10: Prenos cerkvene glasbe iz stolnice. — 11: Koncert lahke glasbe: Gorenjski trio; vmes bo pel slovenske narodne pesmi Roman Petrovič s spremljevanjem klavirja. — 12.30: Objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 16.30: Pol ure za dijake. — 17: Kmetijska ura: Kmetijske zadruge pospešujejo kmetijsko proizvodnjo (dr. Jože Basaj). — 17.30: Dvošnevi (Sestri Stritarjevi) ob spremljevanju lutnje (Stanko Prek), vmes harmonika solo (Avgust Stanko). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Mojstri harmonike (plošče). — 20.30: Pevski in orkestralni koncert, Vanda Ziberlova in radijski orkester. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Nekaj za ples (plošče).

Ponedeljek, 10. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Za veselo ljudi (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Zdravstveno predavanje: Duševna in telesna občutljivost (dr. Zaje-Lavričeva). — 18.20: Valček za valčkom (plošče). — 18.40: Mesečni slovnstveni pregled (prof. France Vodnik). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.45: Več manire — pa brez zamere (Fran Govekar). — 20: Preludiji in melodije (plošče). — 20.30: Rezervirano za prenos. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Torek, 11. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Zakaj veseli bi ne peli (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Simfonični orkester iz Filadelfije (plošče). — 18.40: Mišli o reklami (Stane Megušar). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Gospodarski pregled (Drago Potočnik). — 20: Zd. Fibich: Šarka, fantazija (plošče). — 20.20: Anton Funtek: Tekma, drama (radijska igralska družina). — 22: Napovedi, poročila.

Sreda, 12. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Okrogne (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Mladinska ura: Matija Majar Ziljski. Zgodovinska igra v 8 slikah. Napisal Arnost Adamič. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. Vodil bo inž. Pen-

gov. — 18.40: Problemi slovenskih nemeščencev (Rudolf Smersu). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura — 19.40: Objave. — 19.50: Življenjski odnosi med rastlinami in žuželkami (dr. Maks Vraber). — 20: Koncert zbor Glasbene Matice. — 20.45: Veselje na deželi (plošče). — 21.15: Klavirski koncert (Ducy Temmel Belčeva). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Obisk pri Bachu (plošče).

Četrtek, 13. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Walteuflovi valčki (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Veseli godci. — 14: Poročila. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. — 20: Tamburaški sekstet (Kahne). — 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Petek, 14. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 11: Šolska ura: Kako naj živimo v počitnicah, da bomo še bolj zdravi in krepi (dr. Franta Mis). — 12: Slovenska pesem (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: »V bratskem zagrljaju« (radijski orkester). — 14: Poročila. — 14.10: Tedenski pregled Tuj-

skoprometne zveze. — 18: Ženska ura: Dobre in slabe strani kopanja (Milena Dobovškova). — 18.20: Anicla Szleminska poje poljske narodne (plošče). — 18.40: Francoščina (dr. Stanko Leben). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Naša akademska mladina in izseljenci (Franc Frakelj). — 20: Sodobna ruska klavirska glasba (prof. Škerjanc). — 20.45: Koncert slovanske glasbe (radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Samospevi (Štefka Korenčanova) ob spremeljevanju ceter (Vilko Skok).

Sobota, 15. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Vožnja neznanokam (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Vožnja neznanokam (plošče). — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: Z mladino kramlja Manica Komarova. — 17.30: Za našo deco (plošče). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Mesto in okraj Brežice (prof. Viktor Triller). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Zunanje politični pregled (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: »O kukavici, gosenci in drugih živalih«. Pisan večer. Besedilo: inž. Muck. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. Vodil bo inž. Ivan Pengov. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Ženski vestnik

Kako se zdravi histerija

Preprost človek pravi histeriji kar sitnost, vendar je histerija zelo neprijetna bolezen, katere izvor še ni čisto dognan. Zdravniki vedo samo to, da ni pri njej nikakih izprememb v možganih ali v živčevju.

Časih leži histerični človek leta in leta v postelji in čisto ohromi. Drugi izgube govor. Pripetiti pa se, da bolniki nenadno ozdravijo po kakem dogodku, ki duševno vpliva nanje, včasih pa se boleznijo znebijo tudi brez vidnega vzroka.

Kar se tiče duševnega življenja, so histerični ljudje nepreračunljivi. Danes so angeli, jutri vrage. Včasih sploh ni mogoče z njimi živeti, ker sovražijo vse v družini.

Histeriji sta vzrok predvsem nepravilna vzgoja in bolna živčna razdraženost. Tudi pomanjkanje telesnega dela jo včasih povzroči. Razvajene in razočarane ženske slabih živcev in spolno premalo zadovoljene žene so skoro vselej neozdravljivo histerične. Začasno histerijo pa dobi mnogo bolnih, neravnih ali nesrečnih žensk.

Histerijo je treba vselej zdraviti po njenih vzrokih. Pri tem mora igrati veliko vlogo duševno vplivanje na bolno osebo. Treba ji je izpolniti vsako upravičeno željo, po drugi strani pa ji naložiti delo, ki zbudi njeno voljo in vpliva na njen razum. Tudi strogost je potrebna! Histerični naj telesno ne lenarijo in potrebno jim je mnogo izpremembe. Z izpremembo dosežete pri zdravljenju histerije čudovite uspehe. Dostikrat se pa opaža pri histerikah spolna razdraženost, ki je zelo škodljiva, ker zavaja v pretiravanje. Za to so dobro sredstvo tople kopeli, dovolj telesnega dela, da se mišice utrudi, hrana brez dražilnih snovi in duševni počitek. Seveda je treba biti s histeričnimi ljudmi zelo potrpežljiv.

★

Za kuhinjo

Marmelada iz jagod. Zrele gozdne jagode pretlačijo skozi sito. Na kilogram te kaše dodajo 20 dek sladkorja in kuhajo. Ko je vrelo pet minut, pridene še 60 dek sladkorja in kuhajo toliko časa, da se zgosti. Ohlajeno marmelado dajo v kozarce, zalijejo z raztopljenim lojem in hladno povežejo s pergamentnim papirjem.

Ribezelj v kozarcu. Skuhaj pol kilograma sladkorja v osminki litra vode. Ohladi in nali v ribezelj, vloženo v kozarcu, poveži z mehurjem in daj v paro kuhati 15 minut. Kozarec vzemi iz vode šele, ko je ta čisto hladna.

Ribezljev kis. Zmečkani ribezelj deni v vinski kis (jesih) in pusti nekaj dni na soncu. Potem precedi kis skozi čist prt. Ribezljev kis se rabi pri pripravljanju zajca, rib in divje race in pa pri raznih omakah.

Juha iz kosti z rižem in zelenjavo. V trilitrskem loncu kuhaj četrt kilograma kosti in dva olupljena, na kocke zrezana krompirja. Osoljeno mora biti zadosti. V manjši kozi opravi na koščku kostnega mozga pet žlic drobno sesekljane zelenjave (peteršilja, zelene, čebule in korenja). Oprazeno zelenjavo pridene h kostem in krompirju v loncu ter pusti vreti eno uro. Potem zgosti juho s tremi žlicami bledega podmetka in pusti vreti še nekaj časa, da postane bolj gost. Medtem skuha toliko žlic opranega riža, kolikor bo oseb pri mizi. Ko je riž mehak, ga stresi v precejeno juho. Če je juha slaba, jo morda izboljšaj s kakšnim juhnim dodatkom, z majhno količino sesekljane peteršilja ali pa z drobnjakom.

VZROK

Urša: »Za božje ime, kako pa ste mogli svojega sina krstiti na ime Nebukadnecar?«
Neža: »Veste, kadar pride moj mož bolj pozno domov in pokliče sinka, takoj vem, če je kaj pil...«

V nevarnosti mora biti vsa država kakor en človek

»Srbski glas«, glasilo Srbskega kulturnega kluba, ki je do nedavnega zagovarjal precej skrajne srbske plemenske težnje, objavlja članek, v katerem pravi med drugim:

»Pred skupno nevarnostjo vse bolj izginjajo med nami strankarske, plemenske in verske razlike. Narod v globini svoje duše občuti, da prihajajo trenutki, ko bo morda treba braniti našo skupno svobodo. Pokazalo se je spet enkrat, da je narod v svoji duši mnogo preudarnejši kakor mnogi njegovi voditelji. Naši ljudje lahko pripadajo vsem mogočim političnim skupinam in se najbolj vneto in zagrizeno bore za njihove smotre in programe, toda ko je v nevarnosti država, zmaga v dušah nas vseh občutek, da je blagor države in naroda vrhovni zakon nas vseh. Čudna je ljubezen naših ljudi do države, kadar zaide ta v nevarnost. Ta ljubezen nam daje junake, ki so pripravljeni rajši umirati, kakor da bi spet postali sužnji. Danes se zbirajo nad našim nebom spet

črni oblaki in spet je prežela ves naš narod ena sama volja, braniti do poslednje kaplje krvi zadno našo zemljo. Pred nevarnostmi, ki prete naši svobodi in neodvisnosti, smo preko noči nehali biti Srbi, Hrvati in Slovenci. Pred njimi nastopamo danes kot složen narod z eno samo voljo: braniti svojo državo in obvarovati naša sveta ognjišča našim potomcem.

Dokazov za to je več kakor dovolj, kamorkoli se ozremo te dni. Tako je bil te dni nekje na jugu zbor neke naše vojne edinice, katere poveljnik je Hrvat, njegov namestnik pa musliman. Izmed vseh oficirjev je samo eden pravoslavne vere. Ko je bil dan znak za zbor, je stopil pred vojake poveljnik Hrvat. Nagovoril je svoje vojake z govorom, ki je pretresel vse poslušalce, med katerimi je bilo polno Hrvatov. Ko je končal poveljnik govor, so tisoči vojakov zapeli našo državno himno in nekaj ur pozneje šli s pesmijo na svoj adrežena mesta.

Za zaščito otrok v primeru vojne

Jugoslovenska unija za zaščito otrok, odsek za dravsko banovino nam je poslal:

»Čas, v katerem živimo, nam narekuje najstrožjo pripravljenost. V tej pripravljenosti nikakor ne sme biti vrzeli v pogledu zaščite otrok in mater v primeru vojne. Ta zaščita mora biti urejena tako, da ne bo niti enega otroka, niti ene matere, ki bi jima v danem trenutku ne mogli nuditi pomoči in varnosti.

Za zaščito, to je pomoč in varnost, ki naj se nudi otrokom in materam, kjer se bodo v primeru potrebe naselili, je treba takoj zbrati potrebno stvarino in denar. Zato vas prosimo, da takoj pristopite v svojem delovnem območju k zbiranju sredstev, pri čemer upoštevajte tole:

1. V poštev prihaja predvsem: blago za rjuhe, perilo, obleka, slamnjače, odeje, kosi otroškega perila in obleke, obutev, nogavice, otroške košare, nahrbtniki, vreče, plašči in podobno, dalje vseh vrst posoda, jedilni pribor, pribor za šivanje in podobno, skratka vse, kar se da uporabiti v sil. Vsaka najmanjša reč je dobro došla.

2. Vso zbrano stvarino takoj dostavite po najkrajši poti ali svojemu krajevnemu odboru unije ali pa na naslov: Jugoslovenska unija za zaščito otrok, Ljubljana, Tyrseva cesta 23. Poslana stvarina se bo takoj pregledala, razporedila in poslala v kraje, kjer se bodo otroci in matere v primeru vojne naseljevali.

3. Če kdo ne more prispevati v stvarini, naj prispeva v denarju. Ves v te svrhe nabrani denar takoj dostavite svojemu krajevnemu odboru unije ali pa ga nakažite po poštni položnici št. 13.882 na naslov: Jugoslovenska unija za zaščito otrok, Ljubljana, Beethovnova ulica 14-I. Iz tega denarja se bosta nabavili izključno samo blago in oprema za otroke, da se izpopolnijo zaloge.

Zavedajte se, da je s tem vašim delom povezana tudi usoda slovenskih otrok in mater v primeru vojne. Zato pristopite k temu delu takoj in z največjo vnemo. Smatrajte to obvestilo za naš morda zadnji poziv, da storite svojo dolžnost.